

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

КАФЕДРА ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

ТРИКИША Марія Валеріївна
(студент групи ЗФБС-22-М)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»)

Завідувач кафедри фінансів та
цифрової економіки
д.е.н. проф. Н.Г. Виговська.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Науковий керівник

к.е.н. доц. С.М. Дячук

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент

к.е.н., доц. Ч.І. Грабчук

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Житомир 2023

АНОТАЦІЯ

Трикиша М.В. Управління оборотними активами підприємства. – Рукопис.

Магістерська робота представлена на здобуття освітнього ступеня «магістр» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси банківська справа та страхування». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2023.

Дослідження присвячено розвитку теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо управління оборотними активами підприємства. Розкрито економічну сутність оборотних активів та їх місце в фінансово-економічному механізмі управління підприємством. Проведено аналіз та систематизацію критеріїв групування оборотних активів. Уточнено елементний склад механізму управління оборотними активами підприємства. Проведено аналіз оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство». Виявлено особливості фінансування формування оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство». Огрунтовано шляхи удосконалення управління оборотними активами за рахунок оптимізації їх складу, структури та на базі концепції just-in-time.

Ключові слова: оборотні активи, управління оборотними активами, запаси, дебіторська заборгованість, грошові активи, оптимальна структура активів, чисті оборотні активи.

ANNOTATION

Trikisha M.V. Management of current assets of the enterprise. - Manuscript.

The master's thesis is presented for obtaining an educational degree "master" in the field of knowledge 07 «Management and administration» specialty 072 «Finance, banking and insurance». - Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2023.

The study is devoted to the development of theoretical provisions and the development of practical recommendations for the management of the company's current assets. The economic essence of current assets and their place in the financial and economic mechanism of enterprise management are revealed. The analysis and systematization of the criteria for the grouping of current assets was carried out. The elemental composition of the mechanism for managing the company's current assets has been specified. An analysis of the current assets of the Branch «National Specialized Forestry» was carried out. The peculiarities of financing the formation of current assets of the Branch "National Specialized Forestry" were revealed. Ways of improving the management of current assets due to optimization of their composition, structure and on the basis of the just-in-time concept are substantiated.

Keywords: current assets, management of current assets, stocks, receivables, monetary assets, optimal structure of assets, net current assets.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Економічна сутність та трактування понять «оборотні активи» та «управління оборотними активами».....	7
1.2. Класифікація оборотних активів підприємства	17
1.3. Механізм управління оборотними активами підприємства	28
Висновки до 1-го розділу.....	38
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ФІЛІЇ «НАРОДИЦЬКЕ СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО».....	40
2.1. Аналіз оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство».....	40
2.2. Особливості фінансування формування оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство».....	45
2.3. Удосконалення системи управління оборотними активами підприємства	59
Висновки до 2-го розділу.....	69
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	74
ДОДАТКИ.....	80

ВСТУП

Актуальність теми дослідження У зв'язку з нестабільними економічними умовами, нестабільністю, стихійністю фінансових ринків, посиленням конкуренції, коливанням цін, великою кількістю варіантів управлінських рішень та відповідальністю за їх наслідки, можливістю банкрутства, промислові підприємства змушені впроваджувати сучасні методи та інструменти управління для досягнення та забезпечення належного рівня функціонування та розвитку підприємства в короткостроковій перспективі. Активи є матеріальною основою господарської діяльності промислових підприємств і прямо та опосередковано беруть участь у створенні кінцевого продукту. При цьому управління оборотними активами є найважливішою частиною короткострокової фінансової політики промислових підприємств, оскільки саме вони гарантують платоспроможність і фінансову стійкість підприємства. Складність управління цими активами пов'язана з наявністю великої кількості елементів, види яких постійно змінюються. У зв'язку з цим особливого значення набуває поширення методів управління оборотними активами на сучасних підприємствах, які дозволять своєчасно та якісно проводити аналіз, оцінку та прогнозування показників управління оборотними активами на промислових підприємствах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема управління ліквідними активами є домінуючою в наукових дослідженнях українських економістів В.Г. Баранова, О.С. Бондаренка, Г.В. Брашка, А.І. Голубка, Є.О. Доніна, О.М. Колодісева, О.М. Чубка, Д.Л. Ящука та інших. Однак слід зазначити, що сучасна система управління активами потребує подальших досліджень і має бути спрямована на її адаптацію до сучасного стану розвитку економіки України.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення

ефективності управління оборотними активами підприємства. Для досягнення поставленої мети є необхідним вирішення наступних завдань:

- дослідити економічну сутність оборотних активів та їх місце в фінансово-економічному механізмі управління підприємством;
- розглянути специфіку класифікації оборотних активів підприємства та особливості їх формування;
- вивчити механізм управління оборотними активами підприємства;
- провести аналіз оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство» як основа прийняття управлінських рішень;
- виявити особливості фінансування формування оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство»;
- визначити шляхи удосконалення системи управління оборотними активами підприємства.

Об’єктом дослідження є процес організації оборотних активів підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та науково-практичних аспектів організації управління оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство».

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи були використані наступні методи: в процесі дослідження теоретичних основ - монографічний, узагальнення, порівняння; при проведенні аналізу оборотних активів підприємства - графічний і табличний методи, метод коефіцієнтів; метод екстраполяції, матричний метод, метод порівняльного аналізу.

Інформаційною базою дослідження є законодавчо-нормативні акти, наукові публікації вітчизняних вчених у фахових виданнях, академічні видання, монографії, матеріали наукових конференцій, інтернет-ресурси, матеріали фінансової звітності, податкової, річні звіти Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство».

Наукова новизна. Наукову новизну кваліфікаційної роботи узагальнюють такі його головні результати:

- набуло подальшого розвитку визначення оборотних активів як активів, до яких включаються грошові кошти та їх еквіваленти, які надходять до виробничих фондів, постійно обертаються та призначенні для реалізації протягом одного року;

- удосконалено визначення поняття «управління оборотними активами підприємства», під яким слід розуміти систему заходів спрямована на створення взаємодії між об'єктом та суб'єктом управління, за допомогою функцій, заходів, завдань управління, фінансових інструментів дослідження, джерел фінансування активів за обсягом та структурою, враховуючи вплив зовнішніх та внутрішніх джерел;

- проведено аналіз оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство»;

- обґрунтовано шляхи удосконалення управління оборотними активами за рахунок оптимізації їх складу, структури та на базі концепції just-in-time.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані у кваліфікаційній роботі практичні рекомендації спрямовані на підвищення результативності управління оборотними активами та можуть бути запроваджені в діяльності Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство». Окремі результати дослідження можуть бути використані в наукових установах та закладах вищої освіти при викладанні курсу «Фінансовий менеджмент».

Особистий внесок автора. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Структура, зміст та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних літературних джерел та додатків. Основний зміст кваліфікаційної роботи становить 79 сторінок друкованого тексту, у тому числі 12 таблиці, 9 рисунків та 3 додатки. Список використаних літературних джерел налічує 58 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та трактування понять «оборотні активи» та «управління оборотними активами»

Матеріальною основою будь-якого виробництва є засоби виробництва, що складаються із засобів праці й предметів праці. І ті й інші беруть участь у створенні певного продукту. Однак у силу розходжень у характері функціонування в процесі виробництва та способі передачі (перенесенні) вартості на створюваний продукт засоби праці здобувають економічну форму основних засобів, а предмети праці – оборотних активів, визначення сутності яких є проблемою нашого дослідження [36].

Сучасна підприємницька діяльність потребує проведення розумної, зваженої політики керування підприємством. Одним з найважливіших структурних елементів виробничого процесу є саме оборотні активи [31], ефективне управління якими позитивно впливає на стійкість фінансового стану, інвестиційну привабливість, кредитоспроможність та рівень ліквідності підприємства [43]. Раціональна організація процесів їх формування та використання є основою розвитку будь-якого підприємства та є запорукою забезпечення його безперебійного функціонування як суб'єкта господарської діяльності. Від того, наскільки повно та глибоко управлінський персонал розуміє економічну сутність та роль оборотних активів у господарській діяльності, залежить ефективність функціонування всього підприємства та можливість виконання ним власної виробничої програми, дотримання зобов'язань перед споживачами, забезпечення стійкого фінансового становища й створення умов для подальшого конкурентоспроможного розвитку суб'єкта господарювання [25; 22].

Згідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» оборотні активи – це «гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [35]. В Господарському кодексі України взагалі немає трактування такого поняття як «оборотні активи», але у ст.139 «Майно у сфері господарювання» зазначено, що «оборотними засобами є сировина, паливо, матеріали, малоцінні предмети та предмети, що швидко зношуються, інше майно виробничого і невиробничого призначення, що віднесено законодавством до оборотних засобів» [10].

Янковська В. В. проаналізувавши численні визначення оборотних активів трактує оборотні активи як сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточний господарський процес і цілком споживаються протягом одного операційного (виробничо-комерційного) циклу [58].

Маргасова В. Г. виділяє чотири основні школи у процесі дослідження поняття «оборотний капітал»: класичну, представниками якої є А. Сміт, К. Маркс, Д. Рікардо, Ф. Кене, радянську, сучасну та західну. Саме представники класичної школи вперше запропонували поділяти наявний капітал на «основний» та «оборотний», представники радянської школи класифікували оборотний капітал на фонди обігу та оборотні виробничі фонди. У радянські часи більш розповсюдженими було поняття «оборотні кошти», основною функцією яких вважалась розрахунково-платіжна, тобто фінансування витрат підприємства, а поняття «капітал» взагалі на практиці було вилучено.

Пізніше такі терміни як «оборотні кошти» та «оборотні засоби» часто ототожнювались і трактувались як сума інших понять – оборотних фондів і фондів обігу.

Алексєєв І. В. та Нич О. І. у своїх дослідженнях розглядають проблему ототожнення суміжних понять та зазначають, що «за своєю суттю всі вони є різними і окреслюють різні економічні поняття». Автори головною відмінністю оборотних активів та оборотних коштів вважають тривалість періоду для

функціонування, який для оборотних коштів визначають в один рік або кругообіг, а для оборотних активів – в один рік або в операційний цикл. Поняття «оборотні засоби» автори взагалі вважають невірним і таким, що виникло через неточності перекладу. Категорію «оборотні активи» автори вважають «всеохоплюючою», оскільки саме вона включає в себе усі інші поняття [1].

Поважний О. С., Крамзіна Н. О. та Кваша Ю. В. у своїх працях також досліджували історію виникнення терміну «оборотні активи», його суть та зв'язок з іншими поняттями. Головною відмінністю між поняттями «оборотні активи» і «оборотні кошти» автори вважають те, що оборотні активи витрачаються у процесі виробництва, тоді як оборотні кошти авансовані у виробництво, тому вони «не витрачаються і не споживаються» [42], внаслідок чого оборотні кошти виступають проміжною ланкою між активом і пасивом балансу [43].

Також, що стосується співвідношення оборотних коштів і оборотних активів, то І. В. Фарінович вважає, що «оборотні активи» – це більш широке поняття, оскільки включає в себе як виробничі запаси, готову продукцію, тобто предмети праці, так і грошові кошти. Автор підходить до поняття «оборотні кошти» з позиції семантики самого терміну, а не його економічного змісту [49].

На думку Ізмайлової Н. В. у відповідності до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку України, застосування поняття «оборотні кошти» «не відповідає сутності поняття «оборотні активи», оскільки оборотні кошти пов'язані зі створенням вартості тільки в ході операційної діяльності». Автор вважає, що економічна сутність оборотних активів «полягає у втілених у них грошових коштах, які повністю споживаються чи реалізуються впродовж одного виробничого циклу (або протягом 12 місяців) при здійсненні операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, що сприяє безперервності виробничо-комерційного циклу, а також дозволяє підтримувати достатній рівень ліквідності і прибутковості підприємства» [19].

Отже, підсумовуючи все вищесказане, відмітимо наступні відмінності досліджених понять, що полягають у наступному:

1. Категорії «оборотні активи» і «оборотні кошти» є самостійними, ототожнювати їх невірно, що підтверджується різницею у наступних характеристиках:

- різні складові (до складу оборотних активів належать поточні фінансові інвестиції, які не включаються до складу оборотних коштів);

- різна тривалість періоду для функціонування (для оборотних коштів її визначають в один рік або кругообіг, а для оборотних активів – в один рік або в операційний цикл);

- оборотні активи витрачаються у процесі виробництва, тоді як оборотні кошти авансовані у виробництво, тому вони «не витрачаються і не споживаються», внаслідок чого оборотні кошти виступають проміжною ланкою між активом і пасивом балансу.

2. Терміни «оборотні активи» і «оборотний капітал» ототожнювати невірно через те, що оборотний капітал виступає джерелом формування складових оборотних активів, тобто він фіксується в пасиві балансу, тоді як оборотні активи відображають характер їх розміщення і є частиною активу балансу.

Синтезуючи економічний, фінансовий та бухгалтерський підходи до трактування досліджених категорій, можна з упевненістю визначити поняття «оборотні активи» як грошові кошти та їх еквіваленти, які не обмежені у використанні, а також інші активи, що обслуговують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства та повністю споживаються протягом одного операційного циклу, або протягом дванадцяти місяців з дати складання балансу.

Оскільки обігові активи є складним та багатогранним поняттям за своєю сутністю дане визначення не може бути ані остаточним, ані вичерпним, але воно враховує основні характеристики та особливості вищезазначеної категорії.

У сучасних вітчизняних економічних умовах суттєво посилюється

значення управління оборотними активами у процесі функціонування будь-якого підприємства. Це відбувається, тому що підприємство не може впливати на зовнішні чинники в цілому, тим паче змінювати їх, тому воно повинно пристосовуватися. Проте підприємство в змозі маніпулювати, керувати та коригувати власні внутрішні фактори для своєї вигоди. Одним із таких внутрішніх факторів є оборотні кошти підприємства. Грамотне управління оборотними активами дозволить промисловому підприємству збільшити власну ефективність, зменшити витрати, і до того ж дозволить значною мірою збільшити прибуток.

По-перше, слід розуміти, що таке оборотні активи, оскільки вони мають визначальне значення при здійсненні економічної діяльності будь-якого підприємства: його прибутковість в основному залежить від наявності достатнього обсягу оборотних активів та їх раціональної структури; якщо обсягу оборотних активів буде недостатньо, підприємство буде не в змозі виконувати власні зобов'язання [30].

Проте, після вивчення сучасної вітчизняної наукової економічної літератури, необхідно зазначити, що існують деякі розбіжності щодо визначення поняття оборотних активів підприємства. Отже, базуючись на результатах проведеного аналізу, пропонується під оборотними активами промислових підприємств розуміти систему грошових коштів, матеріальних і фінансових активів, які шляхом структурної трансформації здійснюють безперервний кругообіг форм власності з метою безперебійного відновлення процесу виробництва, одержання прибутку, стабілізації нормальної ліквідності підприємства і повинні повністю використовуватися протягом одного календарного року або операційного циклу.

На основі розміру оборотних активів визначають фінансування планових витрат на основну функцію підприємства - виробництво та збут продукції. Загалом, оборотні активи є важливою частиною визначення ефективності діяльності промислового підприємства. Оборотні кошти - це в першу чергу показник роботи всього господарюючого суб'єкта. Будь-яке підприємство із

занадто великою кількістю активів має нереалізований потенціал та неефективно використовує свої ресурси. Дефіцит оборотних активів у необхідному обсязі означає, що підприємство не погасить свої борги в повному обсязі. На величину оборотних активів впливає багато факторів. До них відносяться обсяг виробництва, тривалість виробничого циклу та господарська діяльність підприємства. Іншими факторами є існування великого вибору готової продукції, величина замовлень кредиторів чи боржників та співпраця з покупцями та постачальниками.

Ефективне управління оборотними активами є результат фінансового оздоровлення промислового підприємства. Розробка стратегії фінансового оздоровлення організацій обов'язково включає розробку принципів управління оборотним коштами як найбільш мобільною частиною майна промислового підприємства.

Згідно з дослідженнями вітчизняних та зарубіжних вчених щодо визначення поняття «управління оборотними активами промислового підприємства», необхідно зазначити, що єдиного підходу немає.

Управління активами – це система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із оптимальним їх формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного їх використання в різних видах господарської діяльності підприємства [5].

В форматі складання і управління необоротними активами маємо враховувати їх відмінні переваги і недоліки в порівнянні з оборотними активами. Основними відмінностями оборотних активів в порівнянні з необоротними активами є: стратегічний ризик інфляційного спаду та варіативна максимізація економічних цін на нерухомість максимальними рухами ніж періоди інфляції; можливість давати фінансовий капітал в разі поганої виробничої діяльності щодо орендних та лізингових рахунків.

Максимально при управлінні оборотними активами слід віднести ефекти і недоліки їх у відношенні їх з необоротними активами. До ефективних максимальностей можна віднести такі чинники, як ефективна вища ліквідність;

розв'язання частини оборотних активів у ефекті готових засобів платежу; можливість максимальної реструктуризації оборотних активів; варіативність підвищити ефективність обігу шляхом стратегічного менеджменту.

Неефективні складові маємо вважати наступні такі як можливе інфляційне знецінення фінансових активів та часткові витрати на утримання окремих оборотних активів та більш ефективний рівень грошових ризиків.

Фінансовий стан підприємства перебуває у безпосередній залежності від того, наскільки швидко засоби, які вкладені в активи, перетворюються в реальні гроші. вивченням теми оборотних активів підприємства займалися багато вітчизняних та зарубіжних учених. У цій статті доцільним буде розглянути науковий підхід, що стосується такого поняття, як «управління оборотними активами», адже це дасть нам змогу більш детально зрозуміти його сутність (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Наукові підходи до визначення сутності поняття «управління оборотними активами підприємства»

№ з/п	Автор	Визначення поняття
1	2	3
1.	О.С. Бондаренко [3]	обґрунтування відповідних управлінських рішень щодо трьох основних напрямів: управління дебіторською заборгованістю; управління грошовими коштами і поточними фінансовими інвестиціями; управління запасами.
2.	В.Г. Баранова [2]	сукупність відокремлених, але пов'язаних між собою елементів, що забезпечують цілеспрямований вплив на об'єкт управління шляхом реалізації функцій управління через використання комплексу методів управління з метою забезпечення належного рівня фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності підприємства.
3.	Ю.О. Швець, А.В. Скворцова [54]	система цілеспрямованих та узгоджених взаємозв'язків між суб'єктом та об'єктом управління шляхом реалізації функцій управління із використання сформованих методів, засобів, механізмів і фінансово-економічних інструментів аналізу, дослідження, перетворення пов'язаних між собою процесів розподілу, формування, використання, контролю оборотних активів і джерел їх фінансування за обсягом, структурою та складом за умови врахування внутрішніх та зовнішніх загроз та з метою підвищення рівня фінансової стійкості.
4.	Л.С. Гаватюк, А.К. Пілат [9].	поняття, що характеризує процес впливу на обсяг і структуру оборотних активів, а також джерел їх формування з метою підвищення ефективності їх використання

Продовження табл. 1.1

1	2	3
5.	Н.О. Власова [7]	складник фінансового й операційного менеджменту, що являє собою цілеспрямовану діяльність, пов'язану з визначенням величини оборотних активів, контролем за їх формуванням і використанням та створенням відповідних організаційних передумов
6.	З.В. Філатова, А.Г. Ротанова [50]	система цілеспрямованої взаємодії між об'єктом та суб'єктом шляхом реалізації функцій управління із застосуванням методів, засобів та інструментів трансформації взаємопов'язаних процесів формування та використання оборотних активів.

Варто відзначити те, що такі фахівці, як З.В. Філатова, А.Г. Ротанова, Ю.О. Швець, А.В. Скворцова, В.Г. Баранова більше уваги приділили комбінованому визначенню поняття «управління оборотними активами», тобто розгляд його з позиції сукупності взаємопов'язаних елементів, які впливають на управління.

Інша група авторів (В.В. Ковальов, І.А. Бланк, А.М. Поддєрьогін) характеризують управління оборотними активами на підприємстві як цілісну систему заходів, що використовується для створення оптимальної структури оборотних коштів на підприємстві, а також визначення оптимальної структури джерел їх фінансування.

О.С. Бондаренко розглядає це поняття з погляду управління окремими його складниками, такими як управління запасами, управління дебіторською заборгованістю та управління грошовими коштами і їх еквівалентами [3].

Отже, узагальнивши всі наукові підходи до вивчення сутності управління оборотними активами, можемо сказати, що система управління оборотними активами – це частина загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу і складу оборотних активів, їх фінансуванні й оптимізації структури. Розглянемо питання щодо управління оборотними активами підприємства, які розглядалися в періодичних виданнях у табл. 1.2.

Управління оборотними активами спрямоване на вирішення таких завдань, як:

- формування достатнього обсягу оборотних активів із позиції забезпечення поточної платоспроможності;
- оптимізація елементів оборотних активів, спрямована на виконання

нормативів ліквідності;

– ефективне використання оборотних активів для забезпечення прибутковості та рентабельності діяльності суб'єкта господарювання;

– формування джерел фінансування оборотних активів з урахуванням вимог забезпечення фінансової стійкості.

Таблиця 1.2

Питання щодо управління оборотними активами підприємства, які розглядалися в періодичних виданнях

№ з/п	Джерело	Короткий зміст статті
1	2	3
1	Нікіфорова Л. О., Крекотень Є. Г. Підходи до визначення сутності оборотних активів https://core.ac.uk/download/pdf/196301832.pdf [36]	У даній роботі досліджується проблема визначення економічної сутності поняття «оборотні активи», проаналізовано основні існуючі наукові підходи щодо вирішення даного питання. Запропоновано авторське бачення визначення поняття «оборотні активи».
2	Гаватюк Л.С., Захарчук І.О. Теоретичні аспекти сутності управління оборотними активами підприємства // Східна Європа: економіка, бізнес та управління, 2017. Випуск 6 (11). С. 107-110. [8]	У статті розкриваються основні наукові підходи до сутності поняття «управління оборотними активами» з позиції деяких науковців. Розглянуто основні етапи, що стосуються системи управління оборотними активами підприємства.
3	Хохлов М.П., Щербань О.Д. Поняття оборотних активів підприємства // Інфраструктура ринку, 2019. Випуск 31. С. 409-414. [51]	У статті розглянуто оборотні активи підприємства як один з основних складників ресурсного потенціалу підприємства. Ефективно сформована структура оборотних активів підприємства є однією з умов безперебійної роботи та підтримання стійкого фінансового стану підприємства.
4	Добровольська О. В., Якимчук Ю. М. Формування системи фінансового менеджменту оборотних активів сільськогосподарського підприємства // Ефективна економіка, 2021. № 11. [13]	Метою дослідження є формування системи фінансового менеджменту оборотних активів сільськогосподарського підприємства.
5	Єремян О., Єрмоленко Т. Фінансові активи підприємства як об'єкт бухгалтерського обліку // Вісник Хмельницького національного університету 2023, № 1. С. 126-132. [15]	У статті систематизовано чинні підходи до класифікації фінансових активів як основи інформаційного забезпечення різних рівнів управління підприємством, уточнено економічну сутність фінансових активів для потреб бухгалтерського обліку.
6	Куцак Ю.О. Специфіка класифікації оборотних активів підприємства https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/195-1.pdf [28]	Проведено аналіз сутності оборотних активів підприємства та досліджено класифікацію оборотних активів.

Продовження табл. 1.2

1	2	3
7	Соловей А.М. Аналіз оборотних активів як основа прийняття управлінських рішень // Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА», 2023. Вип. 169. С. 470-475. [48]	У статті здійснено дослідження теоретичних основ та оцінки методичних аспектів аналізу операцій з оборотними активами підприємства. В ході дослідження визначено роль аналізу оборотних активів підприємства та побудова стратегії його подальшого розвитку і моніторингу його поточного стану.
8	Бурдонос Л. І., Виноградня В. М. Управління активами сільськогосподарських підприємств на сучасному етапі // «Modern Economics», №28 (2021), 28-32. [5]	У статті розглянуто проблему вдосконалення управління активами сільськогосподарських підприємств; обґрунтовано теоретичні аспекти управління оборотними активами на підприємстві шляхом уточнення сутності оборотних активів, формування механізму управління та їх складу
9	Цуркан І. М., Двоянова А. О. Математичні методи та моделі в управлінні оборотними активами промислового підприємства // Ефективна економіка, 2021. № 9. [52]	Стаття присвячена узагальненню теоретичних аспектів щодо визначення сутності поняття «управління оборотними активами підприємства» та оцінки процесу управління ними на основі математичних методів та моделей.
10	Левкович О. В., Черновіл М. С. Управління оборотними активами промислових підприємств в сучасних умовах // Ефективна економіка. 2023. № 1. [30]	У даній статті досліджено теоретичні засади в системі управління оборотними активами промислових підприємств у сучасних економічних умовах господарювання, визначено мету та цілі управління.
11	Кічук О. С., Тарасова Ю. А. Управління оборотним капіталом промислових підприємств // Економіка та суспільство, 2022. Випуск № 37.	Стаття присвячена дослідженню проблем управління оборотним капіталом промислових підприємств. Визначено, що основним джерелом фінансування активів є поточні зобов'язання та забезпечення, тобто підприємства дотримуються переважно агресивної політики фінансування.
12	Перевозова І. В., Павлова Г. Є. Управління оборотними активами підприємства та їх видами // Економіка та суспільство, 2021. Випуск № 26.	Розроблено загальний алгоритм управління оборотними активами підприємства.
13	Кузнєцова Т. В., Лук'янчук Ю. А. Система управління оборотними активами як інструмент забезпечення платоспроможності // Вісник НУВГП, 2023. Випуск 1(101). С. 56-65.	Охарактеризовано систему управління оборотними активами. Розглянуто основні етапи формування системи управління оборотними активами підприємства у розрізі основних видів.

Здійснивши управління оборотними активами за цими етапами, як результат, отримаємо наслідки впровадження ефективної системи управління оборотними коштами. До них слід віднести:

- забезпечення безперебійної роботи підприємства;

- зниження обсягів вільних поточних активів, і, як наслідок, зниження витрат на їх фінансування;
- прискорення оборотності оборотних активів;
- максимізацію прибутку підприємства за збереження ліквідності.

Отже, беручи до уваги усі вищенаведені визначення, надамо власне визначення управління оборотними активами – це система цілеспрямованих організованих взаємодій, які виникають між суб'єктом та об'єктом управління, шляхом виконання функцій управління оборотними активами за підтримкою застосовування загального комплексу методів, механізмів, засобів, і з врахуванням дії на них факторів внутрішнього і фінансово-економічних інструментів дослідження та аналізу, зовнішнього середовища.

1.2. Класифікація оборотних активів підприємства

В результаті розвитку ринкових відносин в Україні виникла гостра необхідність ефективного формування і використання оборотних активів підприємств. Оборотні активи є найбільш мобільною частиною активів підприємств, ефективне використання яких приводить до суттєвого збільшення загального рівня прибутковості господарської діяльності таких підприємств, саме тому класифікація оборотних активів з урахуванням сучасного законодавства України є вкрай необхідною для ефективного управління оборотними активами підприємств. На сучасному етапі розвиток економічної науки характеризується відсутністю єдиних підходів у визначенні поняття оборотних активів, закономірностей їх руху та специфіки їх класифікації. Сутність та класифікація оборотних активів є важливими елементами підвищення ефективності функціонування підприємств і, як наслідок, всієї економіки України.

Оборотні активи – це складова частина економічних ресурсів підприємств. Але з визначення бухгалтерського обліку під оборотними активами розуміють

грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи підприємства, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу чи протягом 12 місяців із дати складання балансу [28]. За рахунок оборотного капіталу на підприємствах формується велика кількість основних елементів оборотних активів, які потребують індивідуалізації управління. Тому управління оборотними активами підприємств визначає необхідність їх класифікації.

Проблематика оборотних активів на сучасному етапі розвитку економіки України є дуже актуальною й залишатиметься такою й у майбутньому, адже все більша кількість підприємств стикається з проблемами неплатоспроможності у зв'язку з падінням курсу гривні, високими кредитними ставками, податковим навантаженням і протиправними діями з боку сусідніх країн на території України. Вона має вагоме значення для діяльності кожного підприємства, адже немає жодного підприємства без наявності оборотних активів.

На діяльність компаній впливає багато як зовнішніх так і внутрішніх факторів. На зовнішні чинники компанія не може впливати чи змінювати їх і тому повинна пристосовуватися, але внутрішніми факторами компанія може маніпулювати, управляти ними та коригувати для власної вигоди. Одним з таких внутрішніх факторів є оборотні активи на підприємстві. Правильне управління активами дозволить компанії підвищити свою ефективність, витрати і дозволить компанії значно збільшити свої прибутки та знизити витрати.

В умовах розвитку економіки України ефективність діяльності підприємств обумовлюються дієвістю механізмів обліку оборотних активів.

Достовірність та повнота обліку оборотних активів можлива за умови наявності адаптованих до потреб вітчизняного ринку методів регулювання як на рівні суб'єктів господарювання так і на рівні держави. Тому питання удосконалення обліку оборотних активів підприємств та їх нормативно-правового регулювання є важливими завданнями у напряму виконання державою регулюючої і контролюючої функцій.

Основними нормативними документами, що визначають сутність оборотних активів є вітчизняні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (далі – НП(С)БО) оборотні активи – це гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу [35].

Загалом, оборотні активи є найбільш динамічною і ліквідною частиною майна будь-якого підприємства. У їх структуру входять матеріальні активи, кошти в розрахунках, фінансові інструменти, грошові кошти підприємства.

Кредитори зацікавлені показником відношення частки оборотних активів до поточних зобов'язань, оскільки вона вказує на короткострокову ліквідність суб'єкта господарювання. Цей тип аналізу, пов'язаного з ліквідністю, може включати використання декількох коефіцієнтів, включаючи коефіцієнт грошових коштів, коефіцієнт поточного та швидкого співвідношення.

Відповідно до складу згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», оборотні активи, що групуються у II розділі балансу (звіту про 17 фінансовий стан), поділяються на запаси, поточні біологічні активи, дебіторську заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, дебіторську заборгованість за розрахунками: за виданими авансами; з бюджетом (у тому числі з податку на прибуток); іншу поточну дебіторську заборгованість, поточні фінансові інвестиції, гроші та їх еквіваленти, витрати майбутніх періодів, інші оборотні активи. Цей документ у 2015 році частково змінив склад оборотних активів, включивши до них витрати майбутніх періодів [45].

Класифікація оборотних активів, як і активів в цілому, досить широка і налічує безліч ознак (рис. 1.1). В економічній літературі не визначається комплексна класифікація, що включає найбільш поширені класифікаційні ознаки. Замість цього існує безліч різних класифікацій, в яких ряд ознак або дублюються, або мають різні назви, зберігаючи при цьому свою суть. У зв'язку з цим виникають труднощі у визначенні виду оборотного активу, що може

привести до помилкового його визначення і, як наслідок, негативно відбитися на ефективності управління ними.

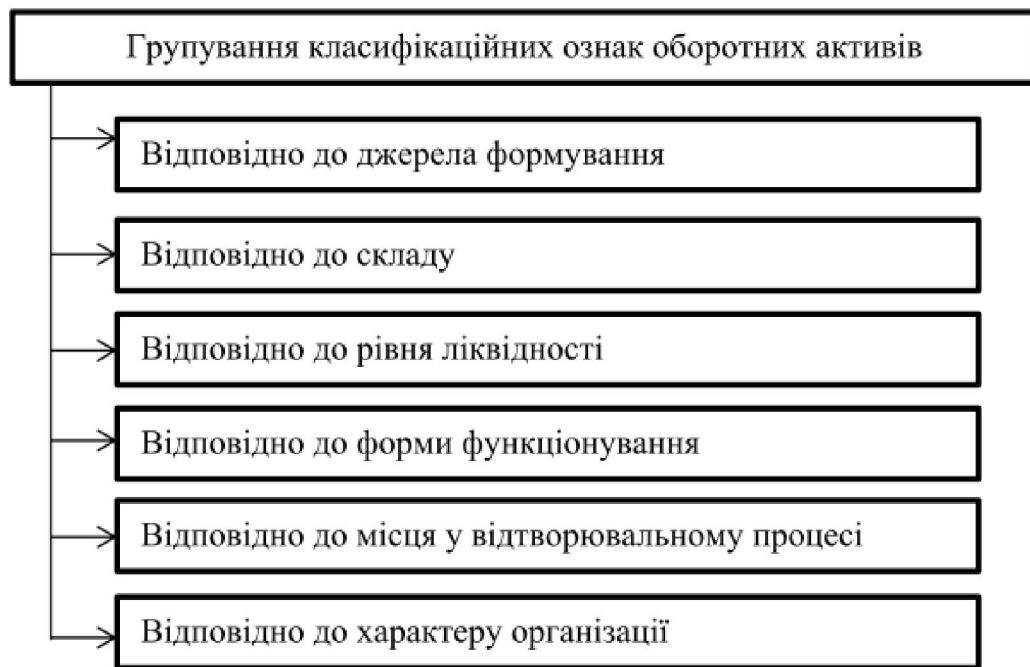

Рис. 1.1. Групування класифікаційних ознак оборотних активів [48]

Основна проблема полягає в тому, що покластися на оборотні активи як показник ліквідності можна не завжди. Деякі з рахунків у межах цієї класифікації не є настільки ліквідними. Зокрема, може бути важко конвертувати запаси в готівку. Аналогічним чином, в межах суми дебіторської заборгованості можуть існувати прострочені рахунки-фактури, хоча підприємства мають можливість створити резерв сумнівних боргів, щоб відобразити суму, яку не очікується отримати. Таким чином, зміст оборотних активів слід уважно вивчити, щоб з'ясувати справжню ліквідність підприємства [24].

Вітчизняні вчені такі як Ю.О. Куцак, переважно спираючись на міжнародну практику, по-різному виділяють класифікаційні ознаки оборотних активів. Слід зазначити, що існують численні підходи до класифікації оборотних активів у сучасній економічній науці. Відзначимо існування як деяких подібностей, так і певних відмінностей в цих підходах. Усі погляди на проблему згруповані та доповнені нами у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Класифікація оборотних активів [28]

№	Класифікаційна ознака	Вид оборотних активів
1.	Залежно від участі в кругообігу	оборотні активи у сфері виробництва оборотні активи у сфері обігу
2.	За видами	запаси сировини, матеріалів, напівфабрикатів запаси готової продукції дебіторська заборгованість грошові кошти інші
3.	За способом відбиття в балансі підприємства	матеріальні оборотні активи (запаси) дебіторська заборгованість (кошти у розрахунках) грошові кошти
4.	За формами функціонування	матеріальні оборотні активи фінансові оборотні активи
5.	За періодом функціонування	постійна частина оборотних активів змінна частина оборотних активів
7.	За характером джерел формування	валові чисті власні
8.	За швидкістю обігу	з високою швидкістю обігу; з середньою швидкістю обігу; з низькою швидкістю обігу
9.	За ступенем ліквідності	абсолютно ліквідні швидко ліквідні мало ліквідні
10.	За рівнем цінності	мінімально можливої цінності середньо можливої цінності потенційно високої можливої цінності
11.	За рівнем ризиків	активи з виправданим ризиком активи з підвищеним ризиком активи з неприпустимим ризиком
12.	За видами ризиків	активи з ризиком нереалізації активи з ризиком неповернення боргів активи з ризиком інфляції
13.	За ступенем захищеності від інфляції	оборотні активи, що не піддаються інфляційним втратам оборотні активи, що піддаються інфляційним втратам
14.	За рівнем прибутковості	високоприбуткові середньоприбуткові неприбуткові збиткові

Така класифікація дозволяє систематизувати оборотні активи з метою забезпечення ефективного їх використання та управління. Розглянемо деякі класифікаційні ознаки оборотних активів підприємств, виходячи з визначення їх цінності в умовах сучасних ринкових відносин. Варто зазначити, що майже всі вітчизняні науковці, які займалися проблемою класифікації оборотних активів, в першу чергу, класифікують їх залежно від участі в кругообігу та за видами.

Так, за характером участі в операційному циклі оборотні активи

поділяються на ті, які обслуговують:

- виробничий цикл підприємства (запаси сировини, матеріалів, напівфабрикатів; незавершене виробництво, готова продукція);
- фінансовий цикл підприємства (грошові кошти, дебіторська заборгованість, поточні інвестиції) [28].

Даний розподіл дозволяє розглядати таку важливу проблему організації оборотних активів, як раціональне розміщення їх між сферами виробництва та обігу. Відомо, що перебування оборотних активів у сфері обігу не сприяє створенню нового продукту, тому надлишкове залучення їх в цю сферу може мати негативні наслідки.

За видами (за елементним складом) оборотні активи підприємства розподіляють на матеріальні запаси (сировини, товарної та готової продукції), дебіторську заборгованість підприємства, грошові кошти та їх еквіваленти та інші. Більш деталізований видовий склад у межах зазначених груп оборотних активів наведено в розділі 2 активу балансу підприємства. На нашу думку, відповідно до складу оборотні активи необхідно класифікувати саме з урахуванням Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" від 07.02.2013 №73, тому що цей документ частково змінив склад оборотних активів, включивши до них витрати майбутніх періодів. З вищесказаного надходить, що класифікація за видами, розглянута майже всіма науковцями, співпадає з класифікацією за способом відбиття в балансі підприємства. З огляду на це оборотні активи доцільно розподілити за формами: матеріальні (в негрошовій формі) та фінансові (в грошовій формі). Однією з найвагоміших та водночас найсуперечливіших класифікаційних ознак оборотних активів є фінансові джерела формування. Саме суперечливість виникає як в проблемі їх поділу, так і в різному формулюванні назви ознаки класифікації.

Власні оборотні активи – це частина власних засобів підприємства, авансованих в оборотні активи для забезпечення безперервного процесу виробництва й реалізації продукції [28]. Позиковими є кошти, отримані

підприємством у вигляді банківського кредиту. Залучені активи - це кошти, які не належать підприємству, але постійно знаходяться в його обороті; тобто теж позикові кошти, отримані із зовнішніх джерел. На наш погляд, така диференціація є недоцільною, тому що запропонований поділ ускладнює класифікацію.

Задля застосування ефективного й цільового менеджменту оборотних активів, на думку О. В. Добровольської, Ю. М. Якимчук, дані активи мають бути певним чином класифіковані, як це представлено на рисунку 1.2.

Рис. 1.2. Класифікація оборотних активів [13]

Окрім цього, оборотні активи ранжують за ступенем ліквідності, відповідно до якої джерела фінансування оборотних активів поділяються на власні, позичені й залучені. На власні кошти покладають найважливішу роль щодо створення обороту активів, оскільки господарства повинні оперувати як майновою, так і оперативною самостійністю, задля рентабельного господарювання й прийнятої відповідальності за власні дії. Класифікація

оборотних активів по рівню ліквідності, дозволяє впевнитися господарству, в якій мірі на визначену дату операційного циклу, існує можливість погашення власних поточних зобов'язань [13].

До оборотних активів належать: запаси, дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, витрати майбутніх періодів тощо. Вони перебувають у постійному русі, набуваючи форми грошей, запасів сировини, матеріалів, напівфабрикатів та готової продукції (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Загальний склад оборотних активів підприємств [51]

ознака угрупкування	оборотні активи							
Функціональне призначення	Оборотні виробничі фонди (сфера виробництва)				Фонди обігу (сфера обігу)			
Роль у виробництві	Кошти в запасах		Кошти у виробництві		Готова продукція		Гроші та дебіторська заборгованість	
Укрупнені елементи	Предмети праці	Знаряддя праці (МШП)	Незавершене виробництво	Витрати майбутніх періодів	Готова продукція	Товари	Гроші	Дебіторська заборгованість
Ступінь планування	Нормовані				Ненормовані			

Ефективність використання оборотних коштів характеризується швидкістю їхнього обертання, оборотністю. Прискорення оборотності цих коштів зумовлює: по-перше, збільшення обсягу продукції на кожен грошову одиницю поточних витрат підприємства; по-друге, вивільнення частини коштів і завдяки цьому створення додаткових резервів для розширення виробництва.

Унаслідок прискорення оборотності грошових коштів зменшується потреба в них, відбувається процес вивільнення цих коштів з обороту. Боротьба за прискорення оборотності оборотних активів повинна проводитись одночасно на всіх стадіях їх кругообігу шляхом скорочення часу виробництва та часу обертання.

Оборотність оборотних активів обчислюється за планом і фактично. Під час їх зіставлення визначається прискорення або уповільнення оборотності як по всіх нормованих оборотних активах, так і по окремих статтях.

Класифікація оборотних активів за способом відображення в балансі підприємства дає змогу виділити такі групи (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Склад оборотних активів за балансом підприємства [51]

№ п/п	Група оборотних активів	Назва статті активу балансу
1	Матеріальні оборотні активи (запаси)	Виробничі запаси;
		Поточні біологічні активи;
		Незавершене виробництво;
		Товари;
		Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги;
		Розрахунки по векселях одержаних;
		Розрахунки з бюджетом;
		Розрахунки за виданими авансами;
		Розрахунки з нарахованих доходів;
		Розрахунки з іншими дебіторами;
2	Грошові кошти	Інші оборотні активи
		Короткострокові фінансові вкладення;
		Кошти в національній валюті;
		Кошти в іноземній валюті;
Загальна сума оборотних активів		(п. 1+ п.2)

Для характеристики ефективності використання оборотних активів використовується низка показників, найважливішими з яких є:

- оборотність, що обчислюється в днях і характеризується періодом, за який оборотні кошти підприємства роблять один оборот;
- коефіцієнт оборотності, що характеризує, скільки оборотів роблять оборотні активи за звітний період (чим більше, тим вони краще використовуються);
- коефіцієнт завантаження, що характеризує, скільки оборотних активів приходить на 1 грн. реалізованої продукції (чим менше оборотних активів приходить на 1 грн. реалізованої продукції, тим краще вони використовуються);
- коефіцієнт ефективності, що характеризує, скільки прибутку приходить на 1 грн. оборотних активів.

У таблиці 1.6 наведена класифікація оборотних активів залежно від ступеня їх ліквідності.

Таблиця 1.6

Склад оборотних активів за ступенем ліквідності [51]

№ п/п	Група оборотних активів	назва статті активу балансу
1	Найбільш ліквідні активи	1.1. Грошові кошти
		1.2. Короткострокові фінансові вкладення
2	Активи, що швидко реалізуються	2.1. Товари відвантажені
		2.2. Дебіторська заборгованість:
		за товари, роботи, послуги;
		по векселях одержаних;
		за розрахунками з бюджетом;
		за виданими авансами;
		з нарахованих доходів;
		з іншими дебіторами;
		2.3. Інші оборотні активи
		3
виробничі запаси;		
поточні біологічні активи;		
незавершене виробництво;		
товари;		
Загальна сума оборотних активів		(п.1+ п.2 + п.3)

У результаті прискорення обертання, тобто скорочення часу проходження оборотними коштами окремих стадій і всього кругообігу, знижується потреба в цих коштах і відбувається їх вивільнення із обороту. Уповільнення обертання супроводжується залученням в оборот додаткових коштів.

У табл. 1.7 приводиться групування оборотних активів за ступенем ризику вкладень капіталу.

Вивільнення оборотних активів, прискорення їх обертання може бути абсолютним і відносним. Абсолютне вивільнення коштів відбувається тоді, коли плановий обсяг виробництва виконаний з меншою наявністю оборотних активів порівняно з плановою потребою.

Відносне вивільнення оборотних активів відбувається у разі, коли за наявності оборотних активів у межах планової потреби забезпечене

перевиконання плану виробництва.

Таблиця 1.7

Склад оборотних активів за ступенем ризику вкладень капіталу [51]

№ п/п	Група оборотних активів	назва статті активу балансу
1	Мінімальний ризик	1.1. Грошові кошти
		1.2. Короткострокові фінансові вкладення
2	Малий ризик	2.1. Дебіторська заборгованість без сумнівної
		2.2.Виробничі запаси (без неліквідних)
		2.3. Залишки готової продукції і товарів (без тих, на яких немає попиту)
3	Середній ризик	3.1. Малоцінні предмети, та ті, що швидко зношуються (за залишковою вартістю)
		3.2. Незавершене виробництво (за виключенням понаднормативного)
4	Високий ризик	3.1. Сумнівна дебіторська заборгованість
		3.2. Неліквідні виробничі запаси;
		3.3. Понаднормативне незавершене виробництво;
		3.4. Готова продукція та товари, що не мають попиту;
		3.5. Інші оборотні активи, що не включено до попередніх груп.
Загальна сума оборотних активів		(п.1+ п.2 + п.3 + п.4)

Отже, чітке розуміння сутності оборотних активів має велике практичне значення, адже правильне сприйняття економічної термінології спрощує роботу кожного підприємства, допомагає простежити та виявити взаємозалежності між різними факторами виробничо-господарської діяльності, що у подальшому дозволить не лише раціонально споживати наявні фінансові ресурси, а й будувати обґрунтовані економічні прогнози щодо доцільності використання та управління оборотними активами підприємства.

Необхідно підтримати точку зору про те, що «за належністю» оборотні активи розділяються на власні та позикові. Більш точніше пропонують класифікувати оборотні активи «за характером фінансових джерел формування» - їх розподіляють на: валові (загальна сума активів, сформована за рахунок власного та позичкового капіталу), чисті (частина оборотних активів, сформована за рахунок власного та довгострокового запозиченого капіталу) та

власні оборотні активи (сформовані за рахунок лише власного капіталу).

Важливість такої класифікаційної ознаки активів зумовлена тим, що в сучасній як теорії, так і практиці управління показник чистих активів широко використовується і дозволяє робити висновки про реальну вартість підприємства, «очищуючи» вартість активів від боргів. Від правильної класифікації оборотних активів залежить не лише порядок їх обліку та аналізу, а й ефективність управління ними.

1.3. Механізм управління оборотними активами підприємства

Основною метою управління оборотними активами є створення необхідного обсягу, досягнення оптимальної структури для нормального функціонування підприємства та забезпечення найбільш ефективного використання оборотних активів у фінансово-господарській діяльності. На визначення цієї мети впливають два основні фактори. По-перше, швидкі зміни у зовнішньому середовищі визначають розмір усіх складових оборотних активів. Це рішення має забезпечити безперервність діяльності підприємства та достатній рівень ліквідності і платоспроможності. По-друге, управління оборотними активами має бути спрямоване на забезпечення потенціалу бізнесу щодо генерування грошових потоків від використання кожної складової.

Досягнення цієї мети припускає вирішення наступних завдань управління оборотними активами підприємства:

- ✓ формування оптимального складу і структури оборотних засобів;
- ✓ обґрунтоване визначення потреби підприємства в оборотних активах;
- ✓ забезпечення безперебійності виробничого процесу;
- ✓ мінімізація ризиків і втрат, пов'язаних з формуванням й використанням оборотних активів;
- ✓ максимізація ефективності використання оборотного капіталу в

діяльності підприємства [9].

Основними джерелами фінансування оборотних активів є власний капітал, довгостроковий залучений капітал та короткостроковий залучений капітал [5].

Управління оборотним капіталом є складним процесом. Його складність зумовлена кількома причинами, такими як обсяг оборотного капіталу, що використовується в операційному процесі, створення різних активів за рахунок великих обсягів оборотного капіталу, а також необхідність прискорення оборотності оборотного капіталу для забезпечення безперервності платоспроможності.

Особливу увагу слід звернути на основні проблеми та труднощі в управлінні наявними активами промислових підприємств. Ще однією проблемою є визначення джерел фінансування.

Управління оборотним капіталом на промислових підприємствах передбачає створення адекватного обсягу оборотних активів та визначення оптимальної системи їх фінансування. Така система є частиною загальної фінансової стратегії підприємства.

Від вибору політики формування оборотних активів залежить рівень їх ліквідності. Подальші підходи засновані на різних видах політики формування структури оборотних активів:

Консервативний підхід – такий підхід типовий для компаній чиї поточні активи забезпечують не тільки наявні потреби всіх видів, що сприяє нормальному ходу операційної діяльності, а й створення резерву на випадок непередбачених ситуацій. У такому випадку на підприємстві формуються додаткові запаси сировини для непередбачених обставин. За таких умов компанія буде працювати безпечно навіть в непередбачених обставинах, однак, незважаючи на вигоди підхід, активи використовуються не доцільно, скорочуються їх оборот і доцільність.

Помірний підхід – за таким підходом поточні активи на підприємстві здатні покривати всі поточні потреби й створювати резерв у достатньому розмірі для найбільш типових збоїв діяльності підприємства. При такому

підході забезпечується середнє для реальних господарських умов співвідношення між рівнем ризику і рівнем ефективності використання оборотних активів.

Агресивний підхід – полягає у мінімізації всіх форм страхових резервів лише для окремих видів активів. При нормальній операційній діяльності і відсутності збоїв у ній цей підхід забезпечує найважчий рівень ефективності використання оборотних активів [48].

Проте будь-який збій у нормальному ході діяльності, спричинений внутрішніми чи зовнішніми факторами, може призвести до значних фінансових втрат через скорочення виробництва та реалізації продукції.

Тому обрані принципові підходи до формування оборотних активів (або тип політики формування) відображають рівень ефективності їх використання до рівня ризику, що в кінцевому підсумку визначає обсяг цих активів та їх відносний рівень до рівня об'єму операційної діяльності промислового підприємства.

До основних функцій управління оборотними активами можна віднести такі (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Основні функції управління оборотними активами [54]

У практиці управління оборотними коштами сучасних промислових

підприємств значна увага приділяється методам управління (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Методи управління у процесі управління оборотними активами промислового підприємства [30]

Коефіцієнтний метод – це метод, за допомогою якого розраховують показники, що характеризують стан оборотного капіталу, а також стан джерел формування оборотного капіталу та ефективність його використання.

Методи нормування, що можуть бути використані лише для оборотних виробничих фондів, готової продукції на складі, а також відвантаженої продукції, на яку розрахункові документи не здані в банк. Нормування оборотних активів підприємств – це визначення потреби в оборотних коштах, що залежить від різних факторів: організації процесу виробництва, умов постачання товарно-матеріальних цінностей та умов реалізації готової продукції.

Метод ABC – метод, згідно з яким усю номенклатуру запасів, що використовують на виробництві, залежно від їхньої цінності, поділяють на 3 категорії. Група А – запаси, які є найціннішими з погляду їхньої вартості, але використовуються у незначних кількостях; група В – запаси із середньою вартістю і середньою кількістю їх використання у виробничому процесі; група С – різноманітний асортимент запасів, які одночасно є незначними з погляду їхньої вартості у грошовому вираженні.

ABC-аналіз незалежно від сфери його застосування (виробничі підприємства, торгові оптові або роздрібні підприємства) проводиться у такій послідовності:

1. Вибір об'єкта аналізу. Можлива деталізація напрямів аналізу за

каналами збуту, ринкових сегментах.

2. Визначення параметра, за яким буде проводитися аналіз об'єкта.

3. Складання рейтингового списку об'єктів за зниженням значущості параметра (угорі розташовуються товари, що приносять найбільшу частку обороту; внизу списку – ті, що приносять найменшу).

4. Визначення груп А, В і С.

З метою оптимізації запасів на практиці поряд із цим методом використовують метод XYZ, який поділяє сировину (матеріали) на 3 класи, залежно від рівномірності їхнього споживання у виробництві.

XYZ-аналіз проводиться у такій послідовності:

1. Визначення об'єкта аналізу: клієнт, постачальник, товарна група, номенклатурна одиниця тощо.

2. Визначення параметра, за яким буде проводитися аналіз об'єкта.

3. Визначення періоду та кількості періодів, за якими буде проводитися аналіз: тиждень, декада, місяць, квартал, півріччя, рік.

У класичному варіанті XYZ-аналізу при оптимізації асортименту товарів до категорії X відносять товари, що характеризуються стабільною величиною продажів, незначними коливаннями в їхньому продажі і високою точністю прогнозу. Значення коефіцієнта варіації знаходиться в інтервалі від 0 до 10%. Категорія Y – товари, що характеризуються деякими коливаннями потреби в них (наприклад, сезонними) і середніми можливостями їхнього прогнозування. Значення коефіцієнта варіації – від 10 до 25%. Категорія Z – товари, продаж яких нерегулярний і погано передбачуваний, точність прогнозування невисока. Значення коефіцієнта варіації – понад 25%.

Виділяють зовнішні (опосередкованого впливу) і внутрішні (безпосереднього впливу) чинники, що впливають на управління оборотними активами. До зовнішніх належать: конкурентне середовище, ступінь розвитку фінансового ринку, законодавча база регулювання, нецінові детермінанти попиту, відносини з контрагентами, до внутрішніх – виробнича технологія підприємства, облікова політика підприємства, кваліфікація фінансових

менеджерів, організаційна структура підприємства, стратегічні цілі підприємства.

Таблиця 1.8

Принципи управління оборотними активами

№	Ознаки	Характеристика принципів управління оборотними активами
1.	Принцип взаємопов'язаності	Управління оборотними активами відбувається у межах загальної системи управління фінансами підприємств, оскільки будь-яке управлінське рішення впливає на ефективність діяльності підприємств.
2.	Принцип своєчасності	Кожне управлінське рішення щодо використання та формування складової оборотних активів має прийматися на основі отримання оперативної достовірної інформації та своєчасно.
3.	Принцип координації	Спрямований на досягнення узгодженості управлінських рішень у сфері оборотних активів з рішеннями щодо поточних зобов'язань.
4.	Принцип безперервності	Управління оборотними активами розглядається як постійний процес, який забезпечує прийняття ряду управлінських рішень, що впливають на ліквідність, конкурентоспроможність та платоспроможність підприємства.
5.	Принцип оптимальності	Управлінське рішення направляється на знаходження оптимального розміру обсягів оборотних активів та усіх їхніх складових.
6.	Принцип раціональності	Усі складові оборотних активів повинні бути раціонально розміщені між стадіями відтворювального процесу підприємства.

Наслідки впровадження ефективної політики управління оборотними активами промислового підприємства можуть бути різними, проте в основному це є:

- забезпечення безперервної роботи підприємства;
- пришвидшення оборотності оборотних активів;
- зменшення об'ємів вільних поточних активів і, як наслідок, зменшення витрат на їхнє фінансування;
- максимізація прибутку промислового підприємства і при цьому, збереження ліквідності.

Управління оборотними активами промислових підприємств необхідне для оптимального задоволення потреб в придбанні оборотних коштів та їх різних елементів, забезпечення відповідності їх обсягів обсягами фінансово-господарської діяльності промислового підприємства, отримання максимального прибутку (рентабельності оборотних активів) та зменшення

рівня витрат при найбільш допустимому рівні ризику.

Система управління оборотним капіталом підприємства вивчається та опрацьовується за такими головними етапами (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Етапи управління оборотним капіталом підприємства

На першому етапі треба здійснити аналіз складу, структури й ефективності використання оборотного капіталу. Для цього першочергово треба зібрати та узагальнити усю належну фінансову інформацію щодо діяльності досліджуваного підприємства.

На другому етапі треба обрати інструменти управління оборотними активами. Вони включають формування підконтрольних показників, обрання методів управління (метод коефіцієнтів, метод нормування, метод АВС, а також метод оптимізації).

На третьому етапі щоб визначити динаміку сукупності оборотних коштів, необхідно проаналізувати швидкість зміни обсягу оборотного капіталу до швидкості зміни об'єму реалізованої продукції та послуг, а потім до суми всіх активів.

На четвертому етапі треба провести аналіз таких елементів, як склад та структура запасів, склад та структура дебіторської заборгованості, склад та структура залишків грошових коштів, тобто провести аналіз деяких окремих елементів оборотних активів, що займають найбільшу частку у їхній структурі.

На п'ятому етапі важливо визначити та провести аналіз оборотних активів за джерелами їх фінансування, а точніше провести аналіз складу цих основних джерел, а саме: суми та частки в сукупному капіталу суб'єкта господарювання.

Шостий етап характеризується визначенням та проведенням аналізу оборотності та ефективності використання в цілому, а також по окремим елементам оборотних активів досліджуваного підприємства.

Сьомий етап – це контроль за виконанням та досягненням запланованих показників щодо управління оборотним капіталом.

На восьмому, завершальному, етапі розробляються заходи, які підвищують ефективність використання деяких окремих елементів оборотних активів, які займають найбільшу частку у структурі оборотних коштів (запасів (у тому числі готової продукції), суми дебіторської заборгованості, суми грошей та їх еквівалентів) [30].

Враховуючи усе вищесказане, стає зрозуміло те, що наведена системи управління оборотними активами дозволяє визначити загальний рівень, наскільки підприємство ефективно управляє своїм оборотним капіталом.

Такий аналіз дає керівництву виявити та обрати основні напрямки поліпшення ефективності використання та, найголовніше, саме управління оборотним активами. Також він дозволяє обрати джерела їхнього фінансування при подальшому здійсненні діяльності та максимізації цих активів. Вибір політики визначає рівень ліквідності оборотних активів.

Ефективність формування та використання оборотних активів

визначається певними особливостями в управлінні їх основними структурними елементами: виробничими запасами, дебіторською заборгованістю та грошовими коштами. Важливу роль при цьому відіграє система управління запасами [26].

Джерело фінансування оборотних активів визначається потребою в додатковому оборотному капіталі з урахуванням тривалості операційного циклу. Система складається з трьох складових: нормативу оборотних активів, співвідношення оборотних активів за окремими елементами та системи показників ліквідності та фінансової стійкості. Таким чином, оскільки використання оборотних активів у виробничо-господарській діяльності є різноманітним і специфічним, бажано будувати систему управління з основними складовими виробничих запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів та короткострокових фінансових інвестицій. Водночас важливою складовою системи управління ліквідними активами є також питання мінімізації ризику втрат при використанні ліквідних активів. Ці втрати можуть бути дуже різноманітними. Наприклад, запаси схильні до природних втрат, дебіторська заборгованість - до ризику непогашення, а грошові кошти та їх еквіваленти - до ризику інфляції.

Управління ліквідними активами компанії вимагає систематичного моніторингу їх збереження та ефективності використання за допомогою контролю та аналізу на основі статистичних даних і фінансової звітності. Оборотний капітал забезпечує формування активів організації, основними елементами яких є запаси, дебіторська заборгованість та грошові кошти та їх еквіваленти [9].

Запаси є важливою складовою оборотних активів. Розробка політики управління запасами зводиться до визначення їх оптимального рівня. Це дозволяє вивільнити значні обсяги оборотних коштів від неліквідних активів та підвищити ефективність діяльності підприємства.

Ще однією складовою оборотних активів є дебіторська заборгованість. Політика управління дебіторською заборгованістю є частиною загальної

політики управління оборотними активами, а також маркетинговою політикою для компаній, які прагнуть збільшити продажі.

Управління грошовими коштами та їх еквівалентами має важливе значення для ефективності фінансового менеджменту. Сучасні методи планування, обліку та управління грошовими коштами дозволяють керівництву визначити, які підрозділи компанії генерують найбільший грошовий потік, коли і за якою ціною найзручніше залучати кошти, і в що інвестувати вільні грошові кошти.

Таке узагальнення сучасних характеристик управління активами показує, що успішне управління ними є важливим для розвитку компанії. Визначення оптимального обсягу та структури оборотних активів, зниження витрат на залучення та утримання певного обсягу коштів, забезпечення ліквідності та платоспроможності підприємства, формування оптимального обсягу запасів та покращення управління дебіторською заборгованістю та грошовими коштами.

Тому управління ліквідними активами на підприємствах є однією з основних і найважливіших складових успішного загальносистемного менеджменту. Ефективне та раціональне використання оборотного капіталу гарантує промисловим підприємствам більшу фінансову стійкість і платоспроможність, вищий рівень життєздатності, можливості працювати в непередбачуваних ситуаціях і умовах, масштаб і рівень виробництва та значний товарообіг. За таких умов підприємства можуть вчасно і в повному обсязі виконувати свої платіжні зобов'язання, що дозволяє їм успішно здійснювати свою функціональну діяльність. Підприємство може забезпечити безперервне вивільнення активів, які можуть бути використані для забезпечення розумного зростання підприємства, полегшення передачі існуючих активів, забезпечення безперервності виробничої діяльності та максимізації прибутковості, що є основною метою всіх суб'єктів господарювання.

Тому процеси управління активами підприємства відіграють важливу роль у його діяльності. Адже від прийняття підприємством ефективних управлінських рішень щодо своїх активів залежить його подальша фінансова діяльність, конкурентоспроможність та платоспроможність. Теоретичні аспекти

виявлених особливостей управління ліквідними активами підприємства будуть використані в подальших дослідженнях. Водночас, одним з найважливіших чинників стабілізації економіки є раціональне використання ліквідних активів на підприємствах та підвищення ефективності їх використання з урахуванням як факторів зовнішнього, так і внутрішнього середовища.

Висновки до 1-го розділу

Підводячи підсумки щодо теоретичних основ управління оборотними активами підприємства, можна зробити наступні висновки:

1. Оборотні активи – це гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Управління оборотними активами – це частина загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу і складу оборотних активів, їх фінансуванні й оптимізації структури. Система управління оборотними активами на підприємстві містить у собі дев'ять основних етапів, дотримання яких буде слугувати ефективній діяльності підприємства, оскільки раціональне використання оборотних коштів буде вести до зміцнення фінансової стійкості підприємства, його платоспроможності, ділової активності та ліквідності.

2. Класифікація оборотних активів, як і активів в цілому, досить широка і налічує безліч ознак. В економічній літературі не визначається комплексна класифікація, що включає найбільш поширені класифікаційні ознаки. Замість цього існує безліч різних класифікацій, в яких ряд ознак або дублюються, або мають різні назви, зберігаючи при цьому свою суть.

До оборотних активів головним чином належать: запаси, дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, витрати майбутніх періодів тощо.

3. Основною метою управління оборотними активами є створення необхідного обсягу, досягнення оптимальної структури для нормального функціонування підприємства та забезпечення найбільш ефективного використання оборотних активів у фінансово-господарській діяльності.

Управління оборотним капіталом на промислових підприємствах передбачає створення адекватного обсягу оборотних активів та визначення оптимальної системи їх фінансування. Така система є частиною загальної фінансової стратегії підприємства.

До основних функцій управління оборотними активами можна віднести: контрольну, стабілізуючу та аналітичну.

Методами управління оборотними активами є: коефіцієнтний метод, метод нормування, метод ABC та метод оптимізації.

Отже, управління оборотними коштами промислового підприємства є важливим аспектом забезпечення його фінансової стабільності і включає ряд організаційних заходів, що охоплюють планування, оперативне управління та створення гнучкої координаційної структури для управління всією компанією та її підрозділами. Особлива увага приділяється ефективному використанню оборотних коштів, що бере велику участь у забезпеченні нормалізації роботи компанії.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ФІЛІЇ «НАРОДИЦЬКЕ СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»

2.1. Аналіз оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство»

Народицький лісгосп було створено в 1936 році під час організації Головлісохорони на базі вже існуючого Народицького лісництва, площею – 17 286 га, до якого входили лісові дачі Держлісфонду – Селецька, В'язівська, Мінківська і Христинівська.

У 1939 році до складу Народицького лісгоспу були передані ліси місцевого значення, в результаті чого загальна площа лісгоспу склала 41 828 га.

Утворений в 1936 році Народицький лісгосп ділився до 1939 року на 4 лісництва – Народицьке, Христинівське, В'язівське і Базарське, а з передачею лісів місцевого значення лісгосп було розділено на 6 лісництв.

В 1947 році на території лісгоспу було проведено лісовпорядкування по першому розряду, так як до цього різні частини лісового фонду Народицького лісгоспу були впорядковані в різний час, починаючи з 1927 року. Наступні лісовпорядні роботи, що проводилися в 1956, 1967, 1977 роках дещо змінили розподіл території лісгоспу, було створено 7 лісництв.

Державне підприємство «Народицьке спеціалізоване лісове господарство» (скорочено ДП «Народицький спецлісгосп») Житомирського обласного управління лісового та мисливського господарства Державного агентства лісових ресурсів України розташоване в північно-східній частині Житомирської області на території Народицького та Малинського адміністративних районів.

Державний лісовий фонд межує з лісовим фондом АПК та землями сільгоспкористування, які не використовуються за прямим призначенням із-за великого рівня забрудненості, на яких поступово проходить процес природного

поновлення лісу, а також з територією Київської області та Республікою Білорусь.

Філія «Народицьке спеціалізоване лісове господарство» створена з метою одержання прибутку від здійснення на промисловій і комерційній основі господарської діяльності, яка направлена на ведення лісового господарства, охорону, захист, раціональне використання та відтворення лісів; ведення мисливського господарства, як спеціалізований підрозділ для ведення мисливського господарства; охорони, відтворення та раціонального використання державного мисливського фонду на території мисливських угідь, наданих у користування підприємству. Всі фінансові взаємовідносини філією та підприємством регулюються наказами Генерального директора підприємства.

За даними Положення про Філію, предметом діяльності Філії є:

1. відтворення та підвищення продуктивності лісових насаджень, посилення їх корисних властивостей, підвищення родючості ґрунтів, вживання інших заходів відповідно до законодавства;
2. забезпечення охорони лісів від пожеж, незаконних рубок, шкідників і хвороб, пошкодження внаслідок антропогенного та іншого шкідливого впливу;
3. запобігання злочинам і адміністративним правопорушенням у сфері лісового та мисливського господарства, а також використання ресурсів і мисливських тварин.
4. дотримання правил і норм використання лісових ресурсів;
5. ведення лісового господарства на основі матеріалів лісовпорядкування, здійснення використання лісових ресурсів способами, які забезпечують збереження оздоровчих і захисних властивостей лісів, а також створюють умови для їх охорони, захисту та відтворення та інше.

Кожне підприємство формує власну політику управління активами. Ця політика встановлює необхідну потребу в активах, визначає їх склад, структуру, джерела фінансування, враховуючи специфіку діяльності підприємства та вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища [55].

Основою здійснення господарської діяльності кожного підприємства є

активи. При здійсненні господарської діяльності у розпорядженні підприємства знаходяться різні види майна в матеріальній та нематеріальній формі. За економічним змістом майно як активи підприємства поділяють на необоротні та оборотні активи. Також в процесі управління активами підприємства важливу роль відіграє співвідношення між оборотними та необоротними активами. Дослідження стану активів підприємства варто починати із розгляду динаміки оборотних та необоротних активів (рис. 2.1). На цій стадії аналізу формується уявлення про діяльність підприємства, виявляються зміни у складі його майна і джерелах, встановлюються взаємозв'язки різних показників.

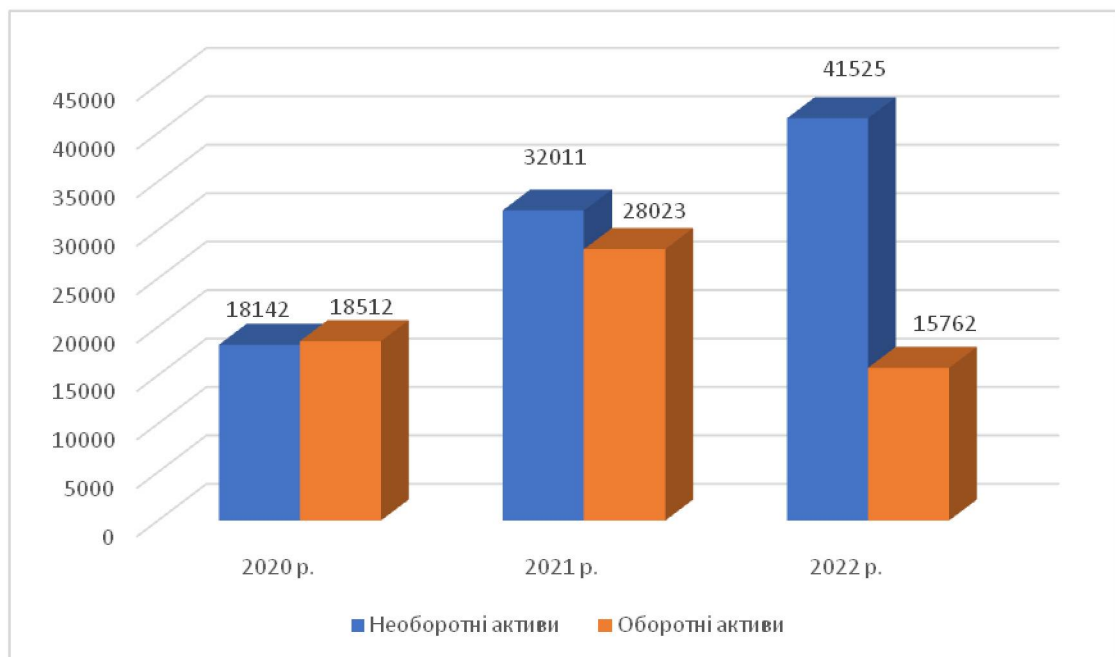

Рис. 2.1. Динаміка оборотних та необоротних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство»

Так, вартість необоротних активів у 2022 році значно зростає. Дана зміна відбулася за рахунок збільшення вартості основних засобів. В той час як вартість оборотних активів значно зменшилася і на кінець 2022 року становила 15762 тис. грн. Структура подана на рис. 2.2.

Аналіз та оцінка стану активів підприємств є комплексним процесом, оскільки під час їхнього здійснення необхідно оцінити майновий стан підприємства, дослідити динаміку оборотних та необоротних активів, їхні темпи приросту, тощо.

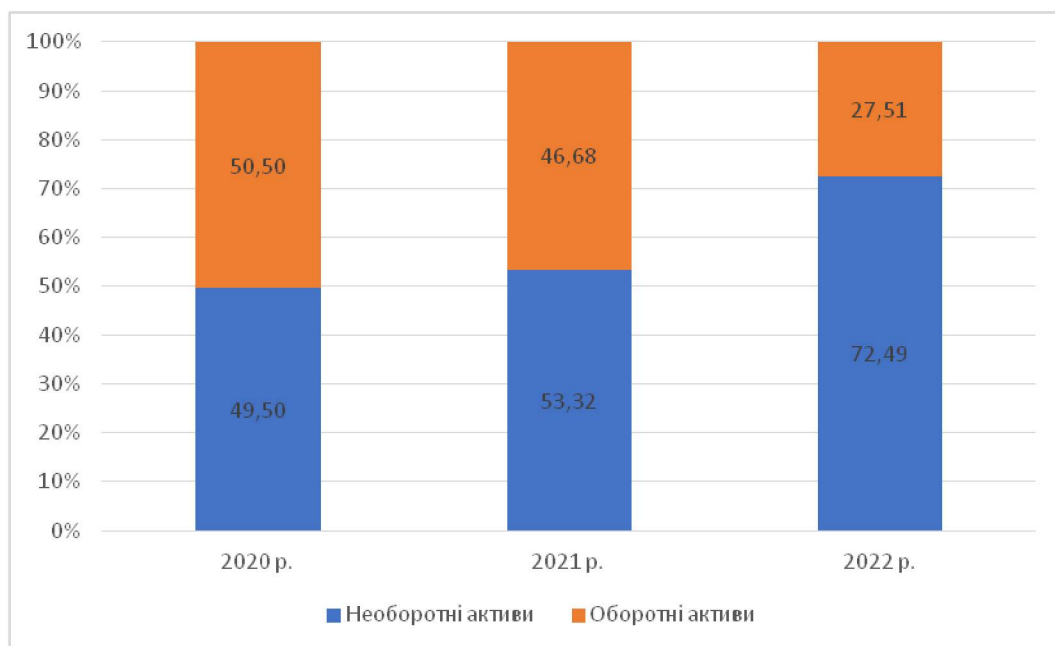

Рис. 2.2. Структура оборотних та необоротних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство»

Дослідимо динаміку, структуру та склад оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство» у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз динаміки оборотних активів Філії

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. до 2020 р., +/-
Запаси	8067	7953	5866	-2201
Виробничі запаси	2309	3106	3177	868
Незавершене виробництво	4953	2004	1704	-3249
Готова продукція	805	2834	985	180
Товари	0	9	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцією, товари, роботи, послуги	1649	4091	3276	1627
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				0
за виданими авансами	492	768	1357	865
з бюджетом	382	202	170	-212
у т.ч. з податку на прибуток	324	170	0	-324
Інша поточна дебіторська заборгованість	326	530	150	-176
Гроші та їх еквіваленти	3106	10226	2348	-758
Готівка	3	0	0	-3
Рахунки в банках	3103	10226	2348	-755
Витрати майбутніх періодів	81	82	95	14
Інші оборотні активи	4409	4171	2500	-1909
ВСЬОГО ОБОРОТНИХ АКТИВІВ	18512	28023	15287	-3225

За даними табл. 2.1. можна зробити висновки, що оборотних активів Філії

«Народицьке спеціалізоване лісове господарство» протягом 2020-2022 р. зменшилися на 3225 тис. грн. Дані зміна показника відбулася в основному за рахунок зменшення вартості запасів на 2201 тис. грн. Незавершене виробництво протягом 2020-2022 років зменшилося на 3249 тис. грн.

Значного зростання набула дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, тобто вона збільшилася на 1627 тис. грн.

Загальна вартість оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство» 2022 р. зменшилася порівняно з 2021 р. на 12736 тис. грн., а у порівнянні з 2020 р. – на 3225 тис. грн.

Аналіз структури оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство» розглянемо у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз структури оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство»

Показники	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. до 2020 р., %
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Запаси	8067	43,58	7953	28,38	5866	38,37	-5,20
Виробничі запаси	2309	12,47	3106	11,08	3177	20,78	8,31
Незавершене виробництво	4953	26,76	2004	7,15	1704	11,15	-15,61
Готова продукція	805	4,35	2834	10,11	985	6,44	2,09
Товари	0	0,00	9	0,03	0	0,00	0,00
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1649	8,91	4091	14,60	3276	21,43	12,52
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
за виданими авансами	492	2,66	768	2,74	1357	8,88	6,22
з бюджетом	382	2,06	202	0,72	170	1,11	-0,95
у т.ч. з податку на прибуток	324	1,75	170	0,61	0	0,00	-1,75
Інша поточна дебіторська заборгованість	326	1,76	530	1,89	150	0,98	-0,78
Гроші та їх еквіваленти	3106	16,78	10226	36,49	2348	15,36	-1,42
Готівка	3	0,02	0	0,00	0	0,00	-0,02
Рахунки в банках	3103	16,76	10226	36,49	2348	15,36	-1,40
Витрати майбутніх періодів	81	0,44	82	0,29	95	0,62	0,18
Інші оборотні активи	4409	23,82	4171	14,88	2500	16,35	-7,46
ВСЬОГО ОБОРОТНИХ АКТИВІВ	18512	100,00	28023	100,00	15287	100,00	0,00

Аналізуючи дані табл. 2.2, зауважимо, що протягом останніх років

спостерігається зменшення оборотних активів підприємства. У структурі оборотних активів найбільшу питому вагу мають запаси. Частка запасів також зменшилася з 43,58% у 2020 р. до 38,37% у 2022 р. Незначну питому вагу займають витрати майбутніх періодів – 0,62%.

Про погіршення структури оборотних активів свідчить збільшення частки виробничих запасів, зменшення грошових коштів.

Отже, правильний аналіз оборотних активів здатний покращити фінансовий стан підприємства.

З одного боку, нестача оборотних активів призводить до періодичних збоїв у роботі підприємства, зниження ліквідності та зниження його фінансової стабільності, з іншого, зростання необоротних активів – до виконання запланованих обсягів виробництва, достатності обладнання та робочих приміщень і, в результаті, до підвищення ринкової вартості підприємства. У Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство» на даний час немає вільних, що в результаті може призвести до зниження прибутку підприємства.

2.2. Особливості фінансування формування оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство»

Ліквідні активи є ключовим елементом успішного бізнесу. Ліквідні активи гарантують стійкість, ефективність та безперервність виробничої та комерційної діяльності. Однак для того, щоб ефективно працювати в сучасному невизначеному та сповненому ризиків ринковому середовищі, підприємство повинно накопичити достатній обсяг ліквідних активів для задоволення виробничих потреб, визначених у виробничому плані.

Недостатня кількість ліквідних активів паралізує діяльність підприємства, знижуючи його ліквідність і платоспроможність та підвищуючи ризик фінансової нестабільності. Оскільки задовольнити ці потреби за рахунок власного капіталу неможливо, підприємство потребує залучення значних

додаткових капітальних інвестицій.

Проблема фінансування оборотного капіталу Народжицького спеціалізованого лісомисливського господарства безпосередньо пов'язана з процесом фінансування. Для вирішення цієї проблеми підприємство стикається з необхідністю залучення фінансових ресурсів. Доступними джерелами оборотного капіталу є власний капітал, короткострокові фінансові кредити та довгострокові позики. Оскільки нестача коштів може вплинути на безперервність діяльності підприємства та суттєво знизити обсяги виробництва, від правильного вибору джерела фінансування оборотного капіталу залежить ефективність формування оборотних активів та зміцнення фінансового стану підприємства.

Основним фінансовим ресурсом підприємства є оборотний капітал. Саме оборотні кошти складають основну частину капіталу, що гарантує нормальне ведення фінансово-господарської діяльності підприємства. Аналіз оборотності оборотного капіталу дозволяє зробити висновки про ефективність його використання та загальну результативність діяльності підприємства. Ефективність діяльності підприємства безпосередньо залежить від обсягу і структури оборотного капіталу та оптимізації джерел його фінансування.

Успішність діяльності компанії значною мірою залежить від ефективності використання її ліквідних активів, тобто від їх раціонального та економічно обґрунтованого витрачання. Оскільки оборотні активи є дуже змістовним поняттям, існує безліч їх класифікацій, залежно від ознак, покладених в основу класифікації. На жаль, поки що не існує всеосяжної класифікації, яка б включала в себе характеристики найпоширеніших класифікацій в економічному світі. Однак існує низка класифікацій, які дублюють, повторюють або по-різному називають ознаки, не змінюючи при цьому їхньої суті. Це ускладнює визначення виду оборотних активів, може призвести до неправильної ідентифікації оборотних активів та негативно вплинути на ефективність управління оборотними активами. Економічно виважена класифікація оборотних активів має велике наукове та методологічне значення,

оскільки надає вичерпну інформацію про сутність оборотних активів та дозволяє здійснювати ефективний управлінський облік і аналіз руху оборотних активів. Класифікація оборотних активів має важливе практичне значення, оскільки допомагає раціонально організувати бухгалтерський облік та оперативно реагувати на інфляційні процеси в економіці, несвоєчасну оплату дебіторської заборгованості та інші "вузькі місця", тобто приймати своєчасні управлінські рішення у відповідь на економічні кризові явища.

Ефективне використання оборотних активів є необхідною умовою виживання компаній у конкурентному середовищі. Це дозволяє підвищити якість управлінських рішень не тільки з точки зору ефективності використання оборотних активів, але й з точки зору ефективності бізнесу в цілому.

Ефективне управління оборотними активами підприємства дозволяє визначити оптимальний обсяг та структуру його оборотних активів, знизити витрати на залучення та утримання певного обсягу коштів, забезпечити ліквідність та платоспроможність підприємства, сформувати оптимальний обсяг запасів, покращити управління дебіторською заборгованістю та грошовими коштами тощо.

Ефективність використання оборотних активів може бути охарактеризована низкою економічних показників, найважливіший з яких пов'язаний з оборотністю оборотних активів. Оборотність оборотних активів визначається як період одного повного обороту активів з моменту перетворення грошових оборотних активів у виробничі запаси до моменту виробництва та реалізації готової продукції. Оборот оборотних активів завершується, коли на рахунок підприємства надходить оплата за реалізовану продукцію.

Оборотність оборотних активів характеризується системою взаємопов'язаних показників: тривалістю періоду одного обороту в днях, кількістю оборотів, які можливо здійснити за конкретний період – квартал, півріччя, рік (коефіцієнт оборотності), сумою вкладених на підприємстві оборотних активів в розрахунку на одиницю продукції (коефіцієнт завантаження) [17].

Найрозповсюдженіші методики дослідження ефективності використання оборотних активів полягають у співставленні показників їх оборотності з подібними показниками, але за минулий звітний період.

Ефективність функціонування підприємства прямо залежить від того, яка віддача від здійснених інвестицій в оборотні активи, а також від того, наскільки оперативно вкладені інвестиції окупаються ти забезпечують одержання прибутків від продажів.

Отже, ключовим аспектом для дослідження ефективності використання оборотних активів є їх оборотність. Це можна пояснити тим, що зі швидкістю обороту грошових коштів, інвестованих в оборотні активи, пов'язані:

- мінімально необхідна кількість задіяного капіталу та пов'язані з ним виплати грошових коштів, а саме відсотки за використання кредитних коштів банків, дивіденди з акцій тощо;
- сума грошових витрат коштів, які пов'язані з придбанням товарноматеріальних цінностей та їх зберіганням;
- втрати грошових коштів, які підприємство може нести при довготривалих термінах розрахунків з дебіторами тощо.

Чим більшою є швидкість обороту оборотних активів, тим значнішою є віддача з кожної гривні, яка в них вкладається. Це дає змогу підвищити рентабельність використання оборотних активів та рентабельність інвестицій в даний вид активів взагалі.

Пізні види оборотних активів мають відмінну між собою швидкість обороту. Період, під час якого кошти перебувають в обороті, визначається впливом цілого комплексу різнопланових зовнішніх і внутрішніх факторів.

До числа зовнішніх факторів варто віднести:

- сферу функціонування підприємства (виробнича, комерційна, посередницька, збутова);
- галузеву приналежність (сільське господарство, металургійна промисловість, ІТ-сектор);
- масштаби підприємства (в менших за розмірами підприємствах

оборотність коштів є значно вищою, ніж на більших підприємствах, і це є однією з переваг малого бізнесу);

– загальна економічна ситуація в країні (чим стабільніша економічна ситуація, тим швидша оборотність оборотних активів та навпаки);

– платоспроможність основних економічних агентів, наявність налагоджених взаємовідносин з ними (оскільки через брак налагоджених відносин з постачальниками чи іншими економічними агентами, будуть накопичуватись запаси, що значно уповільнить оборотність оборотних активів).

До внутрішніх факторів, які впливають на оборотність оборотних активів, можна віднести:

– особливості операційного циклу підприємства;

– стабільна стратегія управління оборотними активами, яка включає цінову політику, методи оцінки товарно-матеріальних запасів, політику підприємства щодо кредитів тощо.

Пряма залежність ефективності використання оборотних активів безпосередньо від швидкості їх обороту, зумовлює необхідність здійснення комплексного аналізу їх оборотності як по групам, так і за окремими видами.

Для розрахунку ефективності використання оборотних активів, частіше за все, використовуються наступні показники:

Таблиця 2.3

Методика розрахунку показників ефективності використання оборотних активів підприємства [17]

Показник	Алгоритм розрахунку показника
1	2
Коефіцієнт оборотності оборотних активів (Число оборотів, віддача оборотних активів), раз	Ряд. 2000 гр. 3 Ф. № 2/(Ряд. 1195 гр. 3 Ф. № 1+ Ряд. 1195 гр. 4 Ф. № 1)/2
Коефіцієнт оборотності запасів ТМЦ, раз	Ряд. 2000 гр. 3 Ф. № 2/((Ряд. (1100+1110) гр. 3 Ф. № 1 + Ряд. (1100+1110) гр. 4 ф. № 1)/2)
Коефіцієнт оборотності чистих оборотних активів	Ряд. 2000 гр. 3 Ф. № 2/((Ряд. (1195-1695) гр. 3 Ф. № 1 + Ряд. (1195-1695) гр. 4 ф. № 1)/2)
Тривалість оборотності оборотних активів (структурних елементів), дні	Кількість днів у періоді/Коефіцієнт оборотності оборотних активів (Число оборотів, віддача оборотних активів), раз

Продовження табл. 2.3

1	2
Тривалість оборотності запасів ТМЦ, дні	Кількість днів у періоді/Коефіцієнт оборотності запасів ТМЦ
Тривалість оборотності чистих оборотних активів (період обороту чистого робочого капіталу), дні	Кількість днів у періоді / Коефіцієнт оборотності чистих оборотних активів
Коефіцієнт ефективності оборотних активів, %	Ряд. 2290/2295 гр. 3 Ф. № 2 * 100 / (Ряд. 1195 гр. 3 Ф. № 1+ Ряд. 1195 гр. 4 ф. № 1)/2)
Коефіцієнт завантаження оборотних активів в обороті	((Ряд. 1195 гр. 3 Ф. № 1+ Ряд. 1195 гр. 4 Ф. № 1)/2) / Ряд. 2000 гр. 3 Ф. № 2
Матеріаломісткість продукції	Ряд. 2500 гр. 3 Ф. № 2 / Ряд. 2000 гр. 3 Ф. № 2
Матеріаловіддача	Ряд. 2000 гр. 3 Ф. № 2 / Ряд. 2500 гр. 3 Ф. № 2
Чисті оборотні активи	Ряд. 1195 гр. 4 ф. № 1-ряд. 1695 гр. 4 ф. № 1
Коефіцієнт забезпечення чистими оборотними активами	(Ряд. 1195 гр. 4 ф. № 1 - Ряд. 1695 гр. 4 ф. № 1) ряд. 1195 гр. 4 ф. № 1
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	(Ряд. 1195 гр. 4 ф. № 1-ряд. 1695 гр. 4 ф. №1) / ряд. 1495 гр. 4 ф. № 1
Маневреність власних оборотних грошових коштів	(Ряд. 1160 гр. 4 ф. № 1 + Ряд. 1165 гр. 4 ф. № 1) (Ряд. 1195 гр. 4 ф. № 1-ряд. 1695 гр. 4 ф. № 1)
Коефіцієнт реальної вартості оборотних активів у майні	Ряд. 1195 гр. 4 ф. № 1/ряд. 1300 гр. 4 ф. № 1
Рентабельність оборотних активів у виробничій діяльності ВР _{ОА})	Ряд. 2190/2195 гр. 3 Ф. № 2 * 100/(Ряд. 1195 гр. 3 Ф. № 1+ Ряд. 1195 гр. 4 ф. № 1)/2)

Аналіз показників ефективності використання оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство» проведемо у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз показників ефективності використання оборотних активів

Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство»

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення, +/-
1	2	3	4	5
Коефіцієнт оборотності оборотних активів (Число оборотів, віддача оборотних активів), раз	6,70	8,24	5,43	-1,27
Коефіцієнт оборотності запасів ТМЦ, раз	13,69	24,10	20,29	6,60
Коефіцієнт оборотності грошових коштів та їх еквівалентів, раз	52,43	28,75	18,93	-33,50
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, раз	29,07	54,76	25,07	-4,00
Коефіцієнт оборотності чистих оборотних активів	-248,08	-13,81	-5,6	242,48
Тривалість оборотності оборотних активів (структурних елементів), дні	54	44	67	13

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4	5
Тривалість оборотності запасів ТМЦ, дні	27	15	18	-9
Тривалість оборотності грошових коштів та їх еквівалентів, дні	7	13	19	12
Тривалість оборотності дебіторської заборгованості, дні	13	7	15	2
Тривалість оборотності чистих оборотних активів (період обороту чистого робочого капіталу), дні	1	26	65	64
Коефіцієнт ефективності оборотних активів, %	0,10	0,17	0,23	0,13
Коефіцієнт завантаження оборотних активів в обороті	0,15	0,12	0,18	0,03
Матеріаломісткість продукції	0,47	0,47	0,43	-0,04
Матеріаловіддача	2,14	2,15	2,3	0,16
Чисті оборотні активи	-445	-13877	-21245	-20800
Коефіцієнт забезпечення чистими оборотними активами	-0,03	-0,60	-0,97	-0,94
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,03	-0,77	-1,05	-1,02
Маневреність власних оборотних грошових коштів	-6,98	-0,74	-0,11	6,87
Коефіцієнт реальної вартості оборотних активів у майні	0,45	0,39	0,38	-0,07
Рентабельність оборотних активів у виробничій діяльності ВР _{ОА}), %	9,02	14,14	19,30	10,28

Всі перераховані показники характеризують ефективність використання оборотних активів підприємства. Проте, ключовими показниками є наступні:

Рентабельність оборотних активів, яка визначається співвідношенням розміру чистого прибутку і середньої за період вартості оборотних активів. Рентабельність оборотних активів демонструє віддачу ресурсів, які були вкладені в формування оборотного капіталу. Нормативне значення рентабельності суттєво залежить від виду діяльності підприємства, саме через це, не існує загальних нормативів щодо рентабельності оборотних активів. Рентабельність оборотних активів раціонально визначати тільки в відношенні певних підприємств або ж видів діяльності. Але, бажаним є зростання даного показника в динаміці, що і відбувається у Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство». Так даний показник протягом 2020-2022 років зріс з 9,02% до 19,30 %, тобто на 10,28. Чим більший діапазон зростання, тим ефективнішою є господарська діяльність підприємства.

Проте, на відміну від інших видів майна підприємства, рентабельність не є основним показником визначення ефективності використання оборотних активів. Оскільки оборотні активи застосовуються для здійснення процесу розширеного ведення господарської діяльності за рахунок постійної зміни з одного уречевленого стану в інший, тобто шляхом їх кругообігу.

Через це, ключовими показниками дослідження ефективності використання оборотних активів є саме показники оборотності. Показники оборотності оборотних активів розраховуються як для всього комплексу оборотних активів, так і для різних елементів оборотного капіталу окремо. Показники оборотності розраховуються співвідношенням виручки (доходу) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та досліджуваної величини (оборотних активів або їх складових елементів).

Коефіцієнт оборотності оборотних активів розраховує кількість обертів, що оборотні кошти здійснюють за аналізований період часу. Коефіцієнт оборотності оборотних активів віддзеркалює здатність оборотних активів проходити повний оборот. Коефіцієнт оборотності оборотних активів у 2022 році становив 5,43, що на 1,27 менше ніж у 2020 році.

Коефіцієнт закріплення оборотних активів є оберненим до коефіцієнту оборотності оборотних активів і віддзеркалює рівень закріпленості грошових коштів у певному виді оборотних активів. Оскільки цей коефіцієнт є оберненим до коефіцієнту оборотності оборотних активів, то вважається позитивним зниження коефіцієнту закріплення оборотних активів у динаміці.

Тривалість одного обороту оборотних активів вимірює період часу, протягом якого триває один оборот оборотних активів. Оптимальне значення тривалості одного обороту оборотних активів також безпосередньо залежить від сфери діяльності підприємства. Проте, в середньому даний коефіцієнт має дорівнювати тривалості одного циклу звичайної операційної діяльності підприємства. Сприятливим вважається зниження тривалості одного обороту оборотних активів у динаміці. Тривалість оборотності оборотних активів зросла з 54 днів у 2020 році до 67 днів у 2022 році. Чисті оборотні активи

вказують на те що оборотні активи значно менші за поточні зобов'язання Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство».

Оптимальна структура оборотного капіталу є однією з найважливіших умов забезпечення інноваційного розвитку підприємств та підвищення їх здатності створювати нові продукти або модифікувати старі відповідно до поточних потреб клієнтів [18].

Фінансове забезпечення оборотного капіталу є найважливішим фактором, який може впливати на ліквідність та платоспроможність підприємств, їх прибутковість та пов'язані з ними ризики. Саме вибір відповідних джерел фінансування для збільшення оборотного капіталу визначає фінансову стійкість організації та впливає на її конкурентоспроможність.

Питання фінансування оборотного капіталу залишається актуальним і сьогодні, оскільки ринкове середовище, в якому працюють компанії, постійно розвивається і змінюється, що робить потребу в оборотному капіталі мінливою. Оскільки за рахунок власного капіталу вирішити цю проблему неможливо, необхідно залучати додаткові фінансові ресурси.

Оскільки обсяг і структура оборотних активів змінюються щодня, процес залучення та управління оборотним капіталом є одним з напрямків фінансового менеджменту компанії. Керівництво компанії повинно мати чітке розуміння того, які джерела фінансування необхідно залучити для здійснення діяльності компанії. Від чіткої та злагодженої роботи фінансового менеджменту залежить фінансовий стан компанії.

Недостатність оборотних коштів негативно впливає на ефективність виробничого процесу і, в кінцевому підсумку, на господарську діяльність компанії. Основними причинами нестачі оборотного капіталу є інфляційне зростання цін, нецільове використання оборотного капіталу та передчасне фінансування підвищених нормативів оборотного капіталу.

Водночас наявність надлишкового фінансування негативно впливає на фінансовий стан підприємств, оскільки стимулює створення наднормативних виробничих запасів і вилучення оборотних коштів з операційного обороту.

Основними причинами виникнення надлишкових оборотних коштів є перевиконання планів прибутку, невиконання платежів до бюджету, отримання безкоштовних запасів від інших організацій та часткове використання прибутку на цілі, передбачені фінансовим планом.

Всі джерела оборотних коштів можна поділити на власні, позичені та залучені.

Після створення організації та формування статутного капіталу відбувається процес формування власного оборотного капіталу. Частина статутного капіталу акумулюється як оборотний капітал, який компанія використовує для придбання запасів, необхідних для своєї виробничої діяльності. Потім ці кошти мобілізуються якнайшвидше, щоб мінімальний обсяг наявних активів компанії фінансувався за рахунок прибутку.

Оскільки потреба організації в додатковому оборотному капіталі може залежати від ряду факторів, таких як сезонність, інфляція, збільшення обсягів виробництва та призупинення оплати рахунків клієнтів, як правило, мінімальна потреба фінансується за рахунок власного капіталу, тобто статутного, пайового та резервного капіталу, цільового фінансування та амортизаційних відрахувань. Власні кошти компанії використовуються для фінансування діяльності компанії. Такі заходи спрямовані на забезпечення ефективної та безперервної роботи компанії.

Очевидно, основними перевагами використання власних коштів як джерел фінансування є простота їх залучення, більша віддача за критерієм норми прибутку на вкладений капітал, зменшення ризику фінансової стійкості й банкрутства підприємства.

Проте за сприятливої кон'юнктури ринку підприємство, яке використовує лише власні кошти для фінансування своєї діяльності, значно скорочує темпи її розширення та не здатне підвищити показник рентабельності використання статутного капіталу.

Крім прибутку як власного джерела фінансування оборотних коштів, підприємства можуть залучати кошти, прирівняні до власних, а саме стійкі

пасиви. Це кошти цивільного призначення, які в результаті вживаної системи грошових розрахунків постійно перебувають у господарському обігу підприємства та водночас йому не належать.

У вигляді стійких пасивів джерелами формування оборотних коштів можуть бути мінімальна заборгованість із заробітної плати працівникам підприємства, заборгованість соціальних відрахувань, мінімальні залишки фондів матеріального заохочення, резерви майбутніх витрат і платежів та інші кошти. Хоча зараз стійкі пасиви не виокремлюються в бухгалтерському балансі, не слід робити висновок, що вони відсутні.

У разі недостатньої кількості власних та прирівняних до них коштів (сталих пасивів) для фінансування оборотних активів підприємство змушене звернутися до використання позикових коштів.

Позикові кошти залучаються до підприємства у формі короткострокових кредитів і позик, кредиторської заборгованості та інших коштів. Використання позикових коштів дає можливість покрити додаткову потребу в оборотних коштах, яка виникає внаслідок розширення обсягів виробництва, зростання цін на товари та послуги, створення сезонних запасів товарно-матеріальних цінностей, виникнення (збільшення) дебіторської заборгованості, податковими платежами, високого темпу інфляції та інших факторів.

Короткостроковий кредит – це кредит (наданий або одержаний) зі строком погашення, що не перевищує один рік. Кредити банків дають можливість об'єднати всі джерела фінансування оборотних коштів підприємства й активно впливати на раціональне формування товарно-матеріальних цінностей. Короткострокове кредитування спрямоване на забезпечення безперебійного та розширеного відтворення.

Однак не всі підприємства мають право на отримання кредитів. Банки кредитують лише кредитоспроможні компанії, щоб уникнути ризику неповернення коштів.

Використання кредитів для збільшення оборотного капіталу є зручним та

ефективним способом зробити це. Банківські кредити мають чітке цільове призначення та суворі умови погашення. Крім того, постійний контроль за рухом коштів, що здійснюється банками з метою забезпечення своєчасного повернення, змушує позичальників досягати максимальної ефективності у використанні цієї частини своїх ресурсів. Однак досить високі відсоткові ставки за доступ до цільових кредитів банків, безсумнівно, обмежують масштаби використання такого джерела фінансування для фінансування потреб підприємств в оборотному капіталі.

Іншим джерелом поповнення оборотного капіталу для підприємств є позикові кошти. Здебільшого це поновлювані кредитні лінії, за допомогою яких компанії та організації беруть позики на певний період часу та під фіксовану відсоткову ставку, щоб брати участь в економічному циклі як джерело оборотного капіталу. Позикові кошти для підприємств включають торгові (товарні) кредити.

Товарні кредити надаються у формі відстрочки платежу за товари або послуги, що поставляються компанією (постачальником), де покупець отримує платіжний інструмент у вигляді векселя, тобто зобов'язання боржника сплатити кредиторі певну суму у визначений термін. Компанії використовують цей вид кредиту, коли власних обігових коштів недостатньо для розрахунків з постачальниками.

Перевага використання торгового кредиту полягає в тому, що наявні активи покривають більшу частину потреб у фінансуванні і, таким чином, стабілізують фінансове становище компанії. Ці додаткові кошти не належать компанії, але завжди знаходяться в обігу. В результаті залучення цих додаткових джерел коштів у складі поточних зобов'язань формується кредиторська заборгованість за товари та послуги [18].

Обидві сторони кредитних відносин, заснованих на торговому кредиті, отримують вигоду від операції. Постачальник товару полегшує реалізацію свого товару і таким чином збільшує свій дохід. Крім того, компанія може отримати повний рахунок-фактуру або використати його як засіб платежу зі

своїми постачальниками. Підприємство, яке купує товар, не затримує його отримання, і забезпечується безперервність виробничого процесу. Існування кредиторської заборгованості за товари та послуги означає, що компанія використовує у своїй господарській діяльності кошти інших компаній, організацій та фізичних осіб.

На відміну від власного капіталу або позикових коштів, кредиторська заборгованість включає кошти, отримані у вигляді товарів. Розмір кредиторської заборгованості визначається наявними активами та умовами використання організації. Це пов'язано з тим, що кредиторська заборгованість тісно пов'язана з дебіторською і є основним об'єктом дебіторської заборгованості.

З вищесказаного можна зробити висновок, що одним з основних джерел фінансування оборотних активів підприємства є не реінвестований прибуток, а кошти, запозичені або залучені у вигляді позик. Власний капітал заміщується позиковими коштами, оскільки він не повністю використовується протягом циклу. Власний капітал все частіше використовується для погашення боргів.

До залучених джерел фінансування оборотних коштів підприємства, крім комерційного кредиту, можна віднести випуск в обіг боргових цінних паперів, акцій або облігацій. Завдяки випуску цінних паперів підприємство має можливість сформувати необхідний обсяг власного капіталу, якщо розширення обсягу операційної діяльності буде супроводжуватися значним підвищенням рівня рентабельності, в результаті чого вони зможуть виплачувати акціонерам відповідні дивіденди. Облігації підприємств є високодохідними цінними паперами, хоча їх надійність є нижчою, ніж інших видів цінних паперів. Цим способом залучення додаткових коштів можуть скористатися лише підприємства, що створені у формі акціонерних товариств, оскільки їх репутація та платоспроможність не викликають сумнівів.

Підприємства реального сектору економіки, які належать до малого та середнього бізнесу, можуть розраховувати на державну підтримку у вигляді дотацій, субсидій та субвенцій. Це цільові види підтримки, які призначені для

виконання поставлених виробничих завдань.

Дотації – це цільове надання коштів з бюджету вищого рівня (держави) до бюджету нижчого рівня. Вони є безстроковими й надаються безоплатно. Субсидії виділяються на умовах використання фінансових коштів за призначенням. Якщо гроші витрачені не на поставлені цілі, то підприємство зобов'язане їх повернути в повному розмірі. Інакше повернення не потрібно. Субвенції є строго цільовими й повертаються через обумовлений термін, навіть якщо завдання ще не виконано.

Від джерела фінансування та формування оборотних коштів залежить їх обертання. Характер різних джерел фінансування й спосіб використання як власних, так і позикових коштів впливають на ефективність використання оборотних коштів та всього капіталу. Саме від раціонального фінансування оборотних коштів залежатимуть подальший розвиток підприємства, його результати та фінансовий стан.

Склад і структура оборотних коштів, отже, джерела їх фінансування певною мірою залежать від визначеного виду економічної діяльності підприємства. У зв'язку з цим у закордонній практиці джерела фінансування оборотних коштів прийнято класифікувати за видами діяльності (основна, інвестиційна, фінансова).

Щоби визначити доцільність залучення того чи іншого фінансового джерела, перш за все слід порівняти показники рентабельності вкладень цього виду й вартості цього джерела. Особливо це стосується позикових коштів.

Аналізуючи джерела формування оборотних коштів, перш за все визначаємо потребу підприємства в оборотних коштах, а далі її порівнюємо з обсягом наявних фінансових джерел. Хоча в процесі виробництва не розрізняють джерела, за якими формувалися оборотні кошти, вони все одно впливають на швидкість та ефективність використання оборотних коштів. Надмірна кількість оборотних коштів свідчить про те, що частина капіталу підприємства не працює й не приносить доходу, тоді як недолік оборотного капіталу буде гальмувати хід виробничого процесу.

Таким чином, ключовими чинниками, які впливають на розмір чистих оборотних активів, є динаміка величини оборотних активів і динаміка величини поточних зобов'язань. Якщо, темпи росту оборотних активів перевищують темпами росту поточних зобов'язань, то величина чистих оборотних активів збільшується. До основних внутрішніх резервів, які сприятимуть підвищенню оборотності оборотних активів, можна віднести: нормування матеріальних оборотних активів; використання довготривалих господарських зв'язків; вдосконалення системи розрахунків з контрагентами; раціональна організація реалізації товарів і послуг; постійний комплексний контроль за оборотністю коштів у розрахунках.

Правильний вибір джерел фінансування оборотних коштів підприємства є одним з основних завдань фінансового менеджменту, оскільки саме від цього залежатимуть ліквідність та фінансова стійкість підприємства.

Узагальнюючи всі переваги й недоліки описаних джерел фінансування оборотних коштів, зазначаємо, що формування оборотних коштів за рахунок позикового капіталу є дорожчим, але менш ризиковим, тоді як фінансування за рахунок залучених коштів має більший ризик, проте є значно дешевшим. Відповідно, залежно від вибраного джерела фінансування різною буде зростанню дохідності, а позикових – зменшенню.

2.3. Удосконалення системи управління оборотними активами підприємства

На сучасному етапі управління оборотними активами має велике значення для Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство», що функціонують в умовах нестабільного ринкового середовища. Дієве та ефективне управління цією частиною майна суб'єктів господарювання є невід'ємною умовою забезпечення належного рівня платоспроможності, кредитоспроможності, конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості.

Дослідження сучасних науково-методичних підходів до забезпечення оптимального складу та структури оборотних активів підприємства дало змогу виокремити такі три основні напрями, як:

- досягнення оптимального складу та структури оборотних активів на основі їх нормування;
- оптимізація оборотних активів як складника структури капіталу – через наявний розмір чистого оборотного капіталу;
- реалізація оптимізаційного процесу з урахуванням встановлених цільових оптимізаційних критеріїв та вимог [12].

Оптимізація оборотних активів передбачає сукупність прийомів та методів формування елементів оборотних активів, необхідних для досягнення планових показників та дотримання вимог розрахунково-платіжної дисципліни з метою максимізації доходності та прибутковості [6].

При цьому реалізація цього процесу, на нашу думку, має ґрунтуватися на загальновизнаних принципах оптимізації оборотних активів, таких як створення мінімального обсягу оборотних активів, що забезпечує безперервність виробництва й обігу; забезпечення структури оборотних активів, прийнятної з позиції ефективності господарської діяльності; раціональне розміщення оборотних активів з метою мінімізації ризиків; формування та поповнення оборотних активів без ризику втрати платоспроможності та фінансової стійкості; узгодженість зі стратегічними цілями та тактичними завданнями розвитку підприємства.

Традиційно для процесу оптимізації складу та структури оборотних активів застосовуються такі методи, як метод техніко-економічних розрахунків; економіко-статистичні методи, евристичні методи або експертних оцінок, економіко-математичні методи.

Слід зазначити, що оптимізація структури оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство» насамперед передбачає визначення мінімального обсягу оборотних активів та ефективне співвідношення їх складників, яке б забезпечило досягнення належного рівня

ліквідності та платоспроможності підприємства [33].

Таким чином, організація оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство» потребує удосконалення в частині їх оптимізації. Реалізація цього процесу, як уже зазначалося, насамперед має бути спрямована на формування такого співвідношення складників оборотних активів, за якого підприємство здатне було б виконати як виробничу програму, так і фінансові зобов'язання. Для здійснення оптимізації оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство» було використано методичний підхід, розроблений авторами В.А. Гросул та О.М. Филипенко [11]. В оптимізаційну модель як обмежуючі параметри було включено нормативні значення показників ліквідності, і на основі відповідних перетворень отримуємо декілька варіантів структури оборотних активів за різного діапазону нормативних значень загального показника ліквідності.

Таким, чином як свідчать наведені варіанти структури оборотних активів, фактична структура оборотних активів значно відрізняється від отриманих у результаті оптимізації варіантів. З метою вибору з представлених варіантів структури оборотних активів оптимального для Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство» було проведено обчислення вартісних показників у розрізі статей оборотних активів та визначено значення показників ліквідності за кожної варіації їх частки в загальній структурі оборотних активів.

Отримані результати оптимізації оборотних активів засвідчують, що забезпечення цільових вимог досягається за трьох значень показників покриття, тобто значення показників ліквідності забезпечують досягнення належного рівня платоспроможності досліджуваного підприємства. Проте, на нашу думку, під час вибору ефективного варіанту насамперед слід враховувати потреби підприємства в оборотних активах та реальні можливості підприємства щодо досягнення встановлених параметрів.

Таким чином, управління оборотним активами передбачає визначення оптимального розміру та співвідношення складників оборотних активів з метою забезпечення потреб поточної діяльності та виконання фінансових зобов'язань.

Запровадження оптимізаційної моделі оборотних активів дасть змогу Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство» визначити мінімально допустиму величину оборотних активів та досягти належного рівня платоспроможності. Запропоновані напрями мінімізації дебіторської заборгованості забезпечать зниження ризиків та зменшення суми фінансових ресурсів, що інвестуються в дебіторську заборгованість за комерційним кредитом.

Важливим напрямом удосконалення функціонування оборотного капіталу та підвищення ефективності управління ним в умовах трансформації економіки України є комплекс заходів, пов'язаних з підвищенням рівня технологічності нормування і планування оборотного капіталу. У даному напрямку нами запропоновано механізм управління оборотним капіталом підприємства на базі концепції just-in-time, яка сприятиме оптимізації фінансових потоків та підвищенню ефективності функціонування підприємства в цілому (рис. 2.3).

Механізм включає елементи майнової, організаційної, процесної, інформаційної та функціональної підсистем, кожна з яких відповідає певній стадії виробничого циклу і доповнює інші підсистеми.

Для підвищення функціональної ефективності механізму, створеного для управління оборотним капіталом підприємства на основі концепції just-in-time, необхідно враховувати вплив організаційних елементів на механізм. Забезпечення ефективності всіх сфер діяльності підприємства пов'язано з обсягом ліквідних активів, ефективністю їх використання та їх прямою залежністю від обсягу господарської діяльності підприємства.

Розглядаючи процесну частину сформованого механізму, особливу увагу приділено управлінню елементами оборотного капіталу та виділено три основні групи. Кожна група має свої особливості та інструменти і поєднується з іншими, взаємно впливаючи на кінцеві результати обороту.

Найважливішим моментом в управлінні грошовими коштами є розрахунок необхідного мінімального запасу готівки. Рекомендується будувати його на основі грошового потоку, необхідного для поточних операцій, і запланованого

обсягу активів, необхідних для майбутніх операцій.

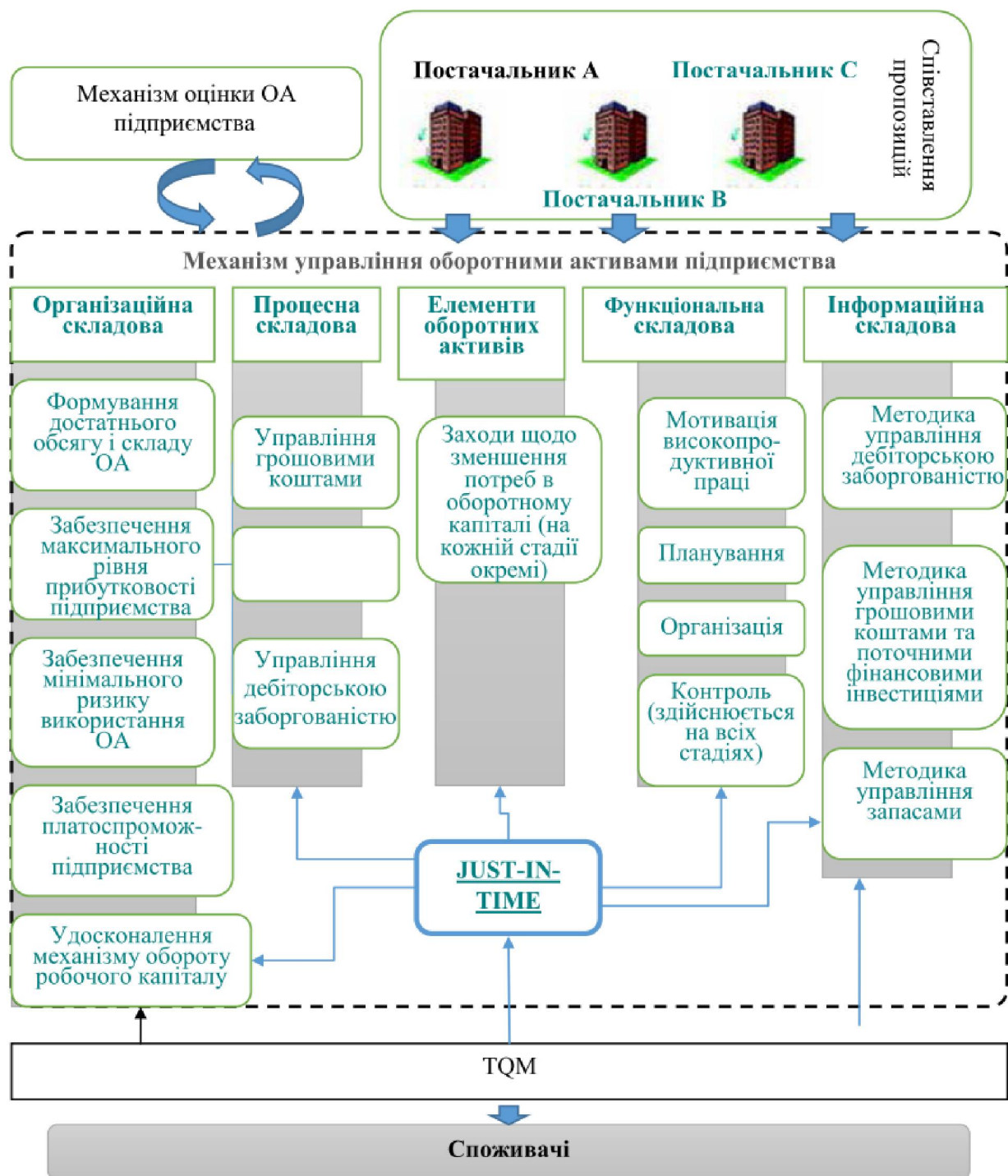

Рис. 2.3. Ефективний механізм управління оборотнім капіталом підприємства на базі концепції just-in-time [53]

Іншим важливим аспектом управління оборотним капіталом є оцінка фактичного стану дебіторської заборгованості, тобто ймовірності виникнення безнадійних боргів, причому це робиться окремо для кожної групи дебіторської

заборгованості. При управлінні дебіторською заборгованістю автори рекомендують здійснювати моніторинг стану розрахунків з клієнтами на предмет простроченої дебіторської заборгованості, зосереджувати увагу на більшій кількості клієнтів для зменшення ризику несплати одним або декількома великими клієнтами, контролювати співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, пропонувати знижки за дострокову оплату тощо. У звіті зазначається

Метою є мінімізація загальних річних витрат на утримання запасів при забезпеченні задовільного обслуговування клієнтів. Важливість управління запасами пояснюється насамперед тим, що виробництво - це потік матеріальних ресурсів, процес, який змінює форму цих матеріалів і перетворює їх на готову продукцію. З цифровізацією економіки та впровадженням Індустрії 4.0 керівники підприємств почали усвідомлювати важливість цього питання та приділяти особливу увагу управлінню витратами на зберігання, складування, утилізацію невикористаних запасів, утилізацію напівфабрикатів та запобігання випуску дефектної продукції.

Створення та зберігання запасів потребують значних витрат, тому важливо керувати запасами, щоб зазначені витрати були мінімальними та забезпечувався той рівень виробництва, обслуговування та задоволення запитів клієнтів, до якого прагне підприємство.

Для ефективного функціонування наведеного механізму управління оборотним капіталом підприємства на базі концепції just-in-time необхідно детально дослідити всі елементи управління та сферу їх обігу. Чітко окреслити різницю між концепцією «just-in-time» і традиційним менеджментом. Це дасть можливість визначити елементи управління у функціональній складовій, а саме методи мотивації, способи контролю та організації.

Сучасна концепція менеджменту, створена на підвищенні продуктивності за рахунок скорочення тривалості виробничого процесу та скорочення всіх видових витрат, що виникають в процесі, є «безпечне виробництво», в системі якого застосовується близько 25 різних інструментів. Одним з найвідоміших та

найефективніших виступів системи «вчасно» (у перекладі з англ. Just-in-time), передбачається наявність мінімальних запасів або їх відсутність – ресурси, необхідні видачі, що подаються на виробничу лінію точно в необхідному розмірі та в потрібний момент.

З точки зору традиційного підходу до організації роботи передбачається, що запаси – це важливий елемент всієї системи, гарантований відсутність збору при виконанні операцій. Сучасні ж концепції менеджменту скорочують обсяги запасів, трансформуючи основну графіку таким чином, щоб забезпечити більш близьке відповідність між встановленими матеріалами та спробами на них, за цього певного страхового запасу все це забезпечується у випадку непередбачених проблем. При цьому менший запас нам потрібен, якщо буде забезпечений ступінь відповідності між запитом та поставкою. А прийти до нульового запасу можна за допомогою усунення абсолютно всіх невідповідностей між поставками та запитом. Сучасні технології just-in-time і логістичні системи стали більш інтегрованими і комбінуються з різних варіантів логістичних виробничих концепцій і розподільних систем, таких як системи, що мінімізують запаси в логістичних каналах, логістичні системи швидкого перемикавання, вирівнювання рівня запасів, групові технології, превентивне гнучке автоматизоване виробництво, сучасні логістичні системи загального статистичного контролю і управління циклами якості продукції. Основні складові концепції "just-in-time" представлені на рис. 2.4.

Таким чином, базуючись на рис. 2, можна зробити висновок, що потенційні переваги системи just-in-time численні. До основних з них можна віднести наступні:

- її застосування призводить до зменшення рівня запасів, що означає менше вкладень капіталу в товарно-матеріальні запаси. Оскільки в цій системі потрібно мати в наявності для негайного використання мінімальну кількість матеріалів, то істотно знижується загальний рівень запасів.

- в умовах цифровізації економіки застосування системи just-in-time мають місце скорочення циклу виконання замовлення і зростання надійності

його виконання. Що в свою чергу сприяє суттєвому зменшенню потреби в резервному запасі, який представляє собою додаткові товарні одиниці запасів, які зберігаються щоб уникнути можливого дефіциту. Графік виробництва в рамках планово виробничої перспективи також скорочується. Це дозволяє виграти час, необхідний для того, щоб відреагувати на зміни кон'юнктури ринку. Виробництво продукції невеликими партіями також сприяє досягненню більшої гнучкості.

- при застосуванні цієї системи відзначається поліпшення якості виробництва. Коли замовлену кількість продукції невелика, джерело проблем з якістю легко виявляється і коригування вносяться негайно. У цих умовах у працівників спостерігається більше розуміння значення якості, що веде до поліпшення якості виробництва на робочих місцях.

Таким чином, базуючись на рис. 2, можна зробити висновок, що потенційні переваги системи just-in-time численні. До основних з них можна віднести наступні:

- її застосування призводить до зменшення рівня запасів, що означає менше вкладень капіталу в товарно-матеріальні запаси. Оскільки в цій системі потрібно мати в наявності для негайного використання мінімальну кількість матеріалів, то істотно знижується загальний рівень запасів.

- в умовах цифровізації економіки застосування системи just-in-time мають місце скорочення циклу виконання замовлення і зростання надійності його виконання. Що в свою чергу сприяє суттєвому зменшенню потреби в резервному запасі, який представляє собою додаткові товарні одиниці запасів, які зберігаються щоб уникнути можливого дефіциту. Графік виробництва в рамках планово виробничої перспективи також скорочується. Це дозволяє виграти час, необхідний для того, щоб відреагувати на зміни кон'юнктури ринку. Виробництво продукції невеликими партіями також сприяє досягненню більшої гнучкості.

- при застосуванні цієї системи відзначається поліпшення якості виробництва. Коли замовлену кількість продукції невелика, джерело проблем з

якістю легко виявляється і коригування вносяться негайно. У цих умовах у працівників спостерігається більше розуміння значення якості, що веде до поліпшення якості виробництва на робочих місцях.

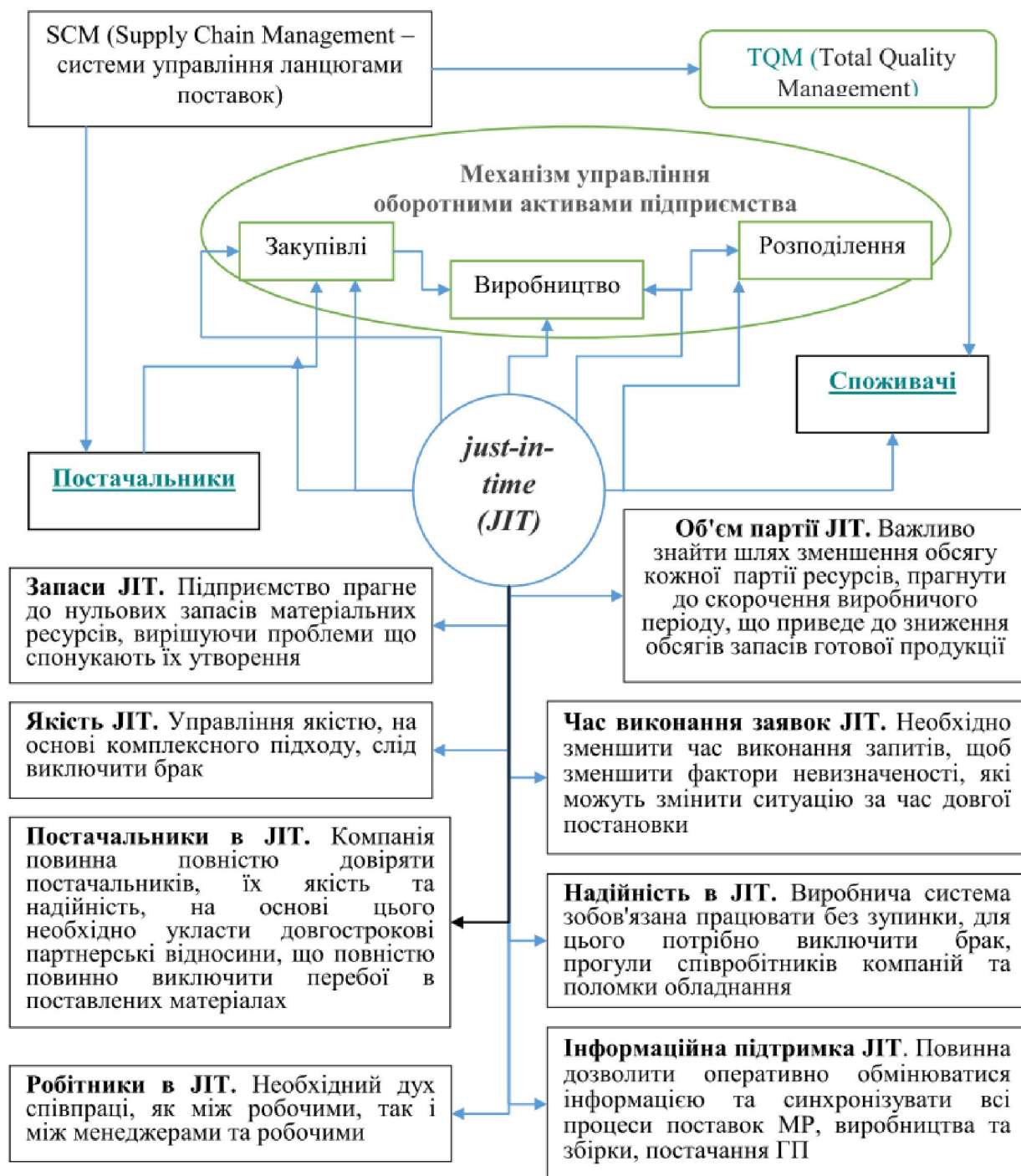

Рис. 2.4. Модель інтеграції технології just-in-time в систему управління оборотними активами підприємства [53]

До інших переваг системи just-in-time можна віднести: зменшення

капітальних витрат на утримання складських приміщень для запасів матеріалів і готової продукції; зниження ризику морального застаріння запасів; зниження витрат від браку і зменшення витрат на переробку; зменшення обсягу документації.

Використання запропонованої моделі інтеграції технології just-in-time в механізм управління оборотними активами вітчизняних підприємств забезпечить потреби керівників у прийнятті ефективних управлінських рішень про вид, ціну, собівартості, склад і шляхи збуту продукції та сприятиме подальшому вдосконаленню виробничої і комерційної діяльності підприємства, підвищення рівня його платоспроможності та ліквідності в цілому.

Таким чином, проблема управління ліквідними активами підприємств є актуальною для всіх підприємств, незалежно від стану їхнього бізнесу, особливо в сучасних умовах цифровізації економіки, коли вплив факторів, що впливають на результати фінансово-господарської діяльності, постійно змінюється, а інструментів управління ними потребують не лише прогнозування та планування ліквідних активів і фінансових потоків, а й управління ними.

Поєднання всіх складових в ефективний механізм управління оборотним капіталом підприємства на основі концепції just-in-time дозволяє комплексно досліджувати та управляти елементами оборотного капіталу та підприємством в цілому. Кожна складова механізму формується з урахуванням сучасних факторів галузевих впливів та особливостей, змін факторів зовнішнього середовища, можливостей формування фінансових ресурсів, темпів економічного розвитку, організаційної форми виробничо-фінансової діяльності, фінансового стану та інших параметрів підприємства. Практичне застосування запропонованого механізму дозволить підвищити ефективність використання ліквідних активів підприємств і в цілому призведе до підвищення рівня платоспроможності та ліквідності.

Висновки до 2-го розділу

Підводячи підсумки щодо особливостей управління оборотними активами Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство», можна зробити наступні висновки:

1. Філія «Народицьке спеціалізоване лісове господарство» створена з метою одержання прибутку від здійснення на промисловій і комерційній основі господарської діяльності, яка направлена на ведення лісового господарства, охорону, захист, раціональне використання та відтворення лісів.

Основою здійснення господарської діяльності кожного підприємства є активи. Так вартість необоротних активів у 2022 році значно зросла. Загальна вартість оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство» протягом 2020-2022 р. зменшилися на 3225 тис. грн. Дані зміна показника відбулася в основному за рахунок зменшення вартості запасів на 2201 тис. грн. Незавершене виробництво протягом 2020-2022 років зменшилося на 3249 тис. грн.

2. Рентабельності оборотних активів протягом 2020-2022 років зросла з 9,02% до 19,30 %, тобто на 10,28. Чим більший діапазон зростання, тим ефективнішою є господарська діяльність підприємства. Коефіцієнт оборотності оборотних активів розраховує кількість обертів, що оборотні кошти здійснюють за аналізований період часу. Він у 2022 році становив 5,43, що на 1,27 менше ніж у 2020 році. Тривалість оборотності оборотних активів зросла з 54 днів у 2020 році до 67 днів у 2022 році.

Одним з основних джерел фінансування оборотних активів підприємства є не реінвестований прибуток, а кошти, запозичені або залучені у вигляді позик. Власний капітал заміщується позиковими коштами, оскільки він не повністю використовується протягом циклу. Власний капітал все частіше використовується для погашення боргів. Чисті оборотні активи вказують на те що оборотні активи значно менші за поточні зобов'язання Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство».

3. Дослідження сучасних науково-методичних підходів до забезпечення оптимального складу та структури оборотних активів підприємства дало змогу виокремити такі три основні напрями, як:

- досягнення оптимального складу та структури оборотних активів на основі їх нормування;
- оптимізація оборотних активів як складника структури капіталу – через наявний розмір чистого оборотного капіталу;
- реалізація оптимізаційного процесу з урахуванням встановлених цільових оптимізаційних критеріїв та вимог.

Таким чином, організація оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство» потребує удосконалення в частині їх оптимізації.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. В результаті дослідження визначено, що оборотні активи – це гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

2. В цілому, класифікація оборотних активів дуже широка і має багато ознак. В економічній літературі не існує вичерпної класифікації, яка б включала характеристики найпоширеніших класифікацій. Натомість існує низка різних класифікацій, деякі з яких зберігають свою суть, тоді як багато характеристик перетинаються або мають різні назви. Аналіз та систематизація економічної літератури дала змогу виділити 14 класифікаційних ознак (залежно від участі в кругообігу; за видами; за способом відображення в балансі підприємства; за формами функціонування; за періодом функціонування; за характером джерел формування; за швидкістю обігу; за ступенем ліквідності; за рівнем цінності; за рівнем ризиків; за видами ризиків; за ступенем захищеності від інфляції; за рівнем прибутковості).

3. Основною метою управління оборотними активами є створення необхідного обсягу, досягнення оптимальної структури для нормального функціонування підприємства та забезпечення найбільш ефективного використання оборотних активів у фінансово-господарській діяльності. На визначення цієї мети впливають два основні фактори. По-перше, швидкі зміни у зовнішньому середовищі визначають розмір усіх складових оборотних активів. Це рішення має забезпечити безперервність діяльності підприємства та достатній рівень ліквідності і платоспроможності. По-друге, управління оборотними активами має бути спрямоване на забезпечення потенціалу бізнесу щодо генерування грошових потоків від використання кожної складової.

4. Філія «Народицьке спеціалізоване лісове господарство» створена з метою одержання прибутку від здійснення на промисловій і комерційній основі господарської діяльності, яка направлена на ведення лісового господарства,

охорону, захист, раціональне використання та відтворення лісів.

Під час проведення дослідження було виявлено, що загальна вартість оборотних активів Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство» протягом 2020-2022 р. зменшилися на 3225 тис. грн. Дані зміна показника відбулася в основному за рахунок зменшення вартості запасів на 2201 тис. грн.

Бажаним є зростання рентабельності оборотних активів в динаміці, що і відбувається у Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство». Так даний показник протягом 2020-2022 років зріс з 9,02% до 19,30 %, тобто на 10,28. Чим більший діапазон зростання, тим ефективнішою є господарська діяльність підприємства. Коефіцієнт оборотності оборотних активів характеризує кількість обертів, що оборотні кошти здійснюють за аналізований період часу. Він у 2022 році становив 5,43, що на 1,27 менше ніж у 2020 році. Тривалість оборотності оборотних активів зросла з 54 днів у 2020 році до 67 днів у 2022 році., зокрема це відбулося за рахунок зростання тривалості періоду обертання грошових активів та дебіторської заборгованості, що свідчить про неефективність політики управління цими складовими оборотних активів. Чисті оборотні активи вказують на те, що оборотні активи значно менші за поточні зобов'язання, а, отже, за рахунок поточних зобов'язань фінансуються не лише оборотні активи, але й частина необоротних, що свідчить про зростання ризику ліквідності для Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство». Таким чином, ефективність оборотних активів підприємства є стабільною, проте її можна покращити потребує покращення.

6. Дослідження сучасних науково-методичних підходів до забезпечення оптимального складу та структури ліквідних активів підприємства дозволило виділити три основні напрями:

- забезпечення оптимального складу та структури ліквідних активів на основі раціоналізації ліквідних активів;
- оптимізація ліквідних активів як складової структури капіталу - через величину наявного чистого оборотного капіталу;
- здійснення процесу оптимізації з урахуванням встановлених цільових

критеріїв та вимог оптимізації.

Також для підприємства рекомендується застосувати технології just-in-time в системі управління оборотними активами, що дозволить комплексно досліджувати та управляти елементами оборотного капіталу та підприємством в цілому. Метою є мінімізація загальних річних витрат на утримання запасів при забезпеченні задовільного обслуговування клієнтів.

Таким чином, удосконалення механізму управління оборотними активами Філії «Народицьке спеціалізоване лісове господарство» дасть змогу керівникам використовувати його для забезпечення стабільного функціонування та прогнозування розвитку підприємства в майбутньому. За умови вдосконалення фінансово-економічного механізму управління оборотними активами стане можливим досягнення довгострокових цілей, а також підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев І. В. Поняття «оборотних активів» підприємства як економічної категорії / І. В. Алексеев, О. І. Ніч // Економічний простір. – 2010. – № 42. – С. 133–137.
2. Баранова В.Г. Теоретичні засади управління оборотним капіталом / В.Г. Баранова, С.М. Гоцуляк // вісник соціально-економічних досліджень. – Одеса: оДеу, 2008. – № 30. – С. 32–36.
3. Бондаренко О.С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств / О.С. Бондаренко // інвестиції практика та досвід. – 2008. – № 4. – с. 40–44.
4. Бровко Л. І., Юрченко А. А., Королькова Т. В. Оптимізація оборотних активів та їх вплив на діяльність підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 2. С. 16–22.
5. Бурдонос Л. І., Виноградня В. М. Управління активами підприємства в сучасних умовах // Scientific Collection «InterConf», 2023. № 160. С. 37-43.
6. Власова Н.О. Принципи та основні етапи оптимізації в системі управління оборотними активами на підприємствах роздрібно́ї торгівлі // Н.О. Власова, Н.М. Смольнякова, О.В. Михайлова // Бізнесінформ. № 6, 2013. С. 202–208.
7. Власова Н.О. Управління оборотними активами в підприємствах роздрібно́ї торгівлі: монографія / Н.О. Власова та ін. – Харків: хДухт, 2014. – 258 с.
8. Гаватюк Л.С., Захарчук І.О. Теоретичні аспекти сутності управління оборотними активами підприємства // Східна Європа: економіка, бізнес та управління, 2017. Випуск 6 (11). С. 107-110.
9. Гаватюк Л.С., Пілат А.К. Удосконалення механізму управління оборотними активами як умова ефективного функціонування підприємств // Вісник Хмельницького національного університету 2022, № 1. С. 189-194.
10. Господарський кодекс України : редакція від 07.03.2018 [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ Верховна Рада України 1994–

2018 – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page6>

11. Гросул В.А. Оптимізація структури оборотних активів підприємства / В.А. Гросул, О.М. Филипенко // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2011, №2. С. 172–179.

12. Дехтяр Н. А. Оптимізація структури оборотних активів підприємства / Н. А. Дехтяр, О. В. Дейнека, Д. В. Голик // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2018. – № 12. – С. 289-293.

13. Добровольська О. В., Якимчук Ю. М. Формування системи фінансового менеджменту оборотних активів сільськогосподарського підприємства // Ефективна економіка, 2021. № 11.

14. Дуброва Н. П., Лисуха І. В. Аналіз структури оборотних активів та ефективності їх використання на підприємстві. Інтернаука : Міжнародний науковий журнал. 2020. № 18(2). С. 13–18. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2020_18\(2\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2020_18(2)_4).

15. Єремян О., Єрмоленко Т. Фінансові активи підприємства як об'єкт бухгалтерського обліку // Вісник Хмельницького національного університету 2023, № 1. С. 126-132.

16. Жук О. С. Оцінка стану та структури активів підприємства / О. С. Жук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «економіка»: науковий журнал. – Острог: Вид-во НУ«ОА», грудень 2016. – № 3(31). – С. 16–20.

17. Зардова Я. В. Дослідження ефективності використання оборотних активів підприємств // Ефективна економіка. 2023. № 4.

18. Ігнат'єва М.І., Олійник Т.О. Характеристика основних джерел фінансування оборотних коштів підприємств // Том 30 (69). № 5, 2019.

19. Ізмайлова Н. В. Управління оборотними активами підприємств : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Н. В. Ізмайлова ; Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. – Київ, 2009. – 20 с.

20. Кічук О. С., Тарасова Ю. А. Управління оборотним капіталом промислових підприємств // Економіка та суспільство, 2022. Випуск № 37.

21. Колодізєв О. М., Азізова К. М. Управління оборотними активами промислових підприємств: сучасні підходи. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 23. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/310/297>
22. Колумбет О. П. Оборотні активи: сутність, класифікація та структура у вітчизняній і зарубіжній практиці / О. П. Колумбет // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія : «Економіка і управління». – 2013. – Вип. 23–24. – С. 324–332.
23. Кравченко О. С., Іванова Г. М. Оборотні активи: сутність, особливості формування та місце в фінансово-економічному механізмі управління підприємством // Вісник Хмельницького національного університету 2011, № 5, Т. 2. С. 29-32.
24. Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Гудзь Н. В. та ін. Фінансовий облік : підручник. 4-те вид. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 451 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/22518/1/Finansovuj_Oblik-2017.pdf
25. Кузнецова Г. С. Визначення сутності обігових активів у системі суміжних категорій і понять [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2013/Economics/10_133780.doc.htm
26. Кузнецова Т. В., Лук'янчук Ю. А. Система управління оборотними активами як інструмент забезпечення платоспроможності підприємства // Вісник НУВГП, 2023. Випуск 1(101). С. 56-65.
27. Купріна Н. М., Ступницька Т. М., Антонюк О. П., Величко О. М. Сучасні аспекти фінансового аналізу оборотних активів підприємства. Економіка харчової промисловості. 2021. Вип. 3. Т. 13. С. 46–55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2021_13_3_6.
28. Куцак Ю.О. Специфіка класифікації оборотних активів підприємства <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/195-1.pdf>
29. Лебедєва А.М. Методичні аспекти аналізу ефективності використання оборотних активів підприємства // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право, 2015. № 1 (78). С. 67-76.

30. Левкович О.В., Черновіл М.С. Управління оборотними активами промислових підприємств в сучасних умовах // Ефективна економіка. 2023. № 1.
31. Лимар Ю. В. Уточнення сутності категорії «оборотні активи» в системі суміжних понять [Електронний ресурс] : [Вебсайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2011/Economics/10_83119.doc.htm
32. Лисьонкова Н.М., Захарчук В.Ю. Підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства, 2018. Випуск 5(10) С. 354-358.
33. Мартиненко В.П. Прогресивні підходи до управління оборотними активами промислових підприємств / В.П. Мартиненко, Н.В. Легеза // Сучасні проблеми економіки і підприємництва. № 18, 2016. С. 225–229.
34. Марусяк Н. Л., Харовська А. В. Оцінка фінансової стійкості лісогосподарського підприємства // Інвестиції: практика та досвід № 3/2023. С. 72-79.
35. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73 <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
36. Нікіфорова Л. О., Крекотень Є. Г. Підходи до визначення сутності оборотних активів <https://core.ac.uk/download/pdf/196301832.pdf>
37. Ніколайчук О. А., Федан К. С. Удосконалення методичного підходу до аналізу ефективності управління матеріально-технічною базою готельного закладу // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, 2023. Випуск 17. С. 163-173.
38. Нікольчук Ю.М., Лопатовська О.О., Пономарьова К.В. Архітектура механізму управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства // Трансформаційна економіка, 2023. № 2 (02). С. 38-44.
39. Носко Т. Аналіз структури активів підприємств України // https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/39921/2/RSESGP_2022_Nosko_T-Analysis_of_the_structure_of_95-97.pdf
40. Павленко О.П., Бурсук Г.Ю. Фінансовий аналіз оборотних активів та оптимізація джерел їх формування // «Молодий вчений» • № 10 (50) • жовтень, 2017 р. С. 981-984.

41. Перевозова І. В., Павлова Г. Є. Управління оборотними активами підприємства та їх видами // Економіка та суспільство, 2021. Випуск № 26.

42. Поважний О. С. Особливості визначення сутності та складу поняття «оборотні активи» / О. С. Поважний, Н. О. Крамзіна, Ю. В. Кваша // Економічний простір. – 2008. – №12/2. – С. 41–52.

43. Полторак А. С. Визначення сутності оборотних активів: сучасні науково-методологічні підходи [Електронний ресурс] / А. С. Полторак // Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання. – Електронні дані. – [Дніпро : Дніпровський державний аграрно-економічний університет : ТОВ «ДКС Центр», 2013]. – № 7. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2171>

44. Полторак А. С., Класифікація оборотних активів підприємств апк: сучасні науково-методологічні підходи // Інвестиції: практика та досвід № 15/2013. С. 68-71.

45. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. №996-XV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>

46. Слободянюк О.В., Ковтунова Н.С. Особливості управління оборотними активами підприємства в сучасних умовах господарювання // Держава та регіони, 2018. № 6 (105). С. 73-78.

47. Собчишин В. М., Драчук С. О., Джангіров О. Г., Домбровський А. Ю. Управління дебіторською заборгованістю підприємства з метою уникнення кризи неплатежів. Ефективна економіка. 2020. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_11_34.

48. Соловей А.М. Аналіз оборотних активів як основа прийняття управлінських рішень // Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА», 2023. Вип. 169. С. 470-475.

49. Фарінович І. В. Економічна сутність оборотних коштів та джерела їх формування / І. В. Фарінович // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2011. – № 704 : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – С. 114–119.

50. Філатова З.В. Напрямки формування системи управління оборотними

активами підприємства / З.В. Філатова, А.Г. Ротанова // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 29. – с. 330–335.

51. Хохлов М.П., Щербань О.Д. Поняття оборотних активів підприємства // Інфраструктура ринку, 2019. Випуск 31. С. 409-414.

52. Цуркан І. М., Двоянова А. О. Математичні методи та моделі в управлінні оборотними активами промислового підприємства // Ефективна економіка, 2021. № 9.

53. Чуприна Х. М., Валяев О. В., Деркач А. Є. Удосконалення системи управління оборотними активами підприємства на базі концепції Just in time // Економіка та суспільство, 2021. Випуск № 26.

54. Швець Ю.О., Скворцова А.В. Управління оборотними активами підприємств / Ю. О. Швець, А. В. Скворцова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. - 2015. - Вип. 13. - С. 127-130.

55. Шушкова Ю.В., Шутко А.М., Баськова Ю.С. Аналіз стану та структури активів вітчизняних підприємств // «Молодий вчений». № 11 (99), листопад, 2021 р. С. 415-421.

56. Юрчишена Л. В., Кречко О. С. Макроекономічний аналіз фінансування оборотних активів промислових підприємств України. Бізнес Інформ. 2020. No11. С. 337–346. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-337-346>.

57. Яковенко Олена. Теоретичні аспекти вдосконалення управління оборотними активами. / О. Яковенко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету: зб. наук. праць; за ред.: М.Д.Балджи (голов.ред.). (ISSN 2409-9260). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2017. – № 1-2(243-244). – С. 175-190.

58. Янковська В. В. Економічна сутність оборотних активів підприємства [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/viewFile/51630/47490>

ДОДАТКИ